

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาในการกลั่นกรองพยานหลักฐานชั้นสอบสวนและแนวทางปรับปรุงแก้ไข

การกลั่นกรองพยานหลักฐานชั้นสอบสวน นับว่าเป็นมาตรการและหัวใจสำคัญของการดำเนินคดีอาญาในระบบกระบวนการยุติธรรม เพราะหากการสอบสวนมิได้กระทำไปโดยถูกต้องตามขั้นตอนของกฎหมาย มิได้กระทำให้ถูกต้องตามข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย หรือมิได้กระทำไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จะทำก่อให้เกิดปัญหาติดตามมาอย่างมากมาย¹ และมีผลเสียต่อระบบกระบวนการยุติธรรมทั้งหลาย แต่ถ้าพนักงานสอบสวนได้ปฏิบัติหน้าที่โดยใช้เทคนิคการรวบรวมพยานหลักฐานเป็นไปโดยถูกต้องตามขั้นตอนวิธีการแห่งกฎหมายแล้ว ก็จะทำให้ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายในระบบกระบวนการยุติธรรมมากยิ่งขึ้น

4.1 ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนของศาล

คดีอาญานั้นพยานหลักฐานนับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เพราะการรวบรวมกลั่นกรองพยานหลักฐานต่าง ๆ นั้นเป็นอำนาจของพนักงานสอบสวน กรณีจะได้พยานหลักฐานมั่นคงแน่นอนหน้าที่จะใช้ชี้ให้เห็นว่าผู้ต้องหาได้กระทำผิดจริงหรือไม่นั้น เป็นความสามารถของผู้สอบสวนโดยเฉพาะ หากพนักงานสอบสวนขาดความสามารถก็ย่อมไม่ได้ประโยชน์อันใดต่อการรวบรวมกลั่นกรองพยานหลักฐานในคดีเลย

ดังจะเห็นได้ว่า บทบัญญัติของกฎหมายก็ได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนไว้แล้วอย่างกว้างขวางในการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งหมดที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นพยานหลักฐานของฝ่ายผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาก็ตาม โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจะเป็นพยานหลักฐานที่ซึ่งหาได้เองหรือที่ผู้กล่าวหาหรือผู้ต้องหายื่นต่อตน เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับ

¹ สุจินต์ ทิมสุวรรณ, "บทความพิเศษปัญหาบางประการในการสอบสวนคดีอาญา" วารสารอัยการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 51 (มีนาคม 2525), หน้า 9.

ความผิดที่กล่าวหา เพื่อให้รู้ตัวผู้กระทำผิดเพื่อจะเอาตัวมาลงโทษ แล้วพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้ต้องหา นั้นเป็นผู้กระทำความผิดหรือบริสุทธิ์ พนักงานสอบสวนจึงต้องใช้ดุลพินิจด้วยความเป็นธรรม ตามสภาพและลักษณะรูปคดีว่าควรสอบสวนพยานคนใด เพียงใด หากจำเป็นจะต้องสอบสวน พยานฝ่ายผู้ต้องหาเพื่อให้รูปคดีกระจ่างชัด ก็ย่อมจะสามารถสอบสวนพยานเช่นนั้นได้² ซึ่งก็ เป็นความสามารถโดยเฉพาะของพนักงานสอบสวนที่จะกลับกรองพยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์ ต่อการรับฟังพยานหลักฐานของศาลด้วย

ในปัจจุบันนี้คดีจำนวนมากที่พยานให้การไว้บนชั้นสอบสวน โดยยืนยันว่าผู้ที่จับตัวได้ เป็นผู้กระทำความผิด แต่ต่อมาในชั้นศาลไม่ยอมชี้ตัวหรือชี้ตัวผิดไป หรือหลบหนีไปเสีย หรือกลับ คำให้การในชั้นศาล อันก่อให้เกิดปัญหาต่อศาลในการรับฟังพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี เป็นอย่างมาก เพราะคดีส่วนใหญ่แล้วประจักษ์พยานซึ่งถือว่าเป็นพยานที่ดีที่สุดนั้นมีจำนวนน้อย หรือบางคดีอาจมีเพียงคนเดียวเท่านั้น และเมื่อประจักษ์พยานหลบหนีไปหรือไม่มาให้การใน ชั้นพิจารณาคดีของศาลไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม หรือกลับคำให้การที่เคยให้การไว้ต่อพนักงาน สอบสวน ซึ่งถ้าศาลไม่ยอมรับฟังคำให้การในชั้นสอบสวนที่พนักงานสอบสวนจดไว้อย่างมีเหตุผล มาประกอบกับพยานหลักฐานอื่นเพื่อฟังลงโทษผู้กระทำความผิดได้แล้ว³ ก็จะทำให้ผู้กระทำความ ผิดอาศัยวิธีการที่ไม่ถูกต้องและไม่เป็นธรรมในการต่อสู้คดีขึ้นได้ ซึ่งอาจเกิดเป็นช่องว่างของ กฎหมายที่ผู้กระทำความผิดอาจนำมาเป็นช่องทางให้ตนเองหลุดพ้นจากการลงโทษของศาล และมีผลเสียหายต่อระบบกระบวนการยุติธรรมก็เป็นได้

²ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี พ.ศ. 2538 ลักษณะ 8 สอบสวน (บทที่ 5 การถาม ปากคำ) ข้อ 6, หน้า 209.

³จิตติ เจริญจำ, "พยานในชั้นสอบสวนต้องสอบให้ดี" เอกสารส่งเสริมวิชาการตำรวจ ปีที่ 32 ฉบับที่ 355 (2539), หน้า 77.

จากแนวความคิดดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการที่พนักงานสอบสวนจดถ้อยคำของพยานไว้อย่างชัดเจนและละเอียดละออที่พอจะมีเหตุผลชี้ได้ว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดที่แน่นอนในชั้นแรกนั้น ศาลจะรับฟังถ้อยคำที่กล่าวโดยยังไม่มีกรไต่ร่ตรงนั้น คำให้การของพยานในชั้นสอบสวนที่พนักงานสอบสวนได้สอบไว้โดยมีประสิทธิภาพนั้นย่อมเป็นกุญแจสำคัญที่จะชี้ให้เห็นว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดอันแท้จริง หากศาลเชื่อเช่นนั้นแม้ต่อมาพยานจะให้การกลับคำหรือไม่ชี้ตัวก็ตามศาลก็สามารถนำถ้อยคำพยานที่ให้ไว้ในชั้นแรกมาฟังลงโทษผู้กระทำผิดได้⁴

ในปัญหานี้จะเห็นได้ว่า ถ้อยคำที่พนักงานสอบสวนจดไว้อย่างมีเหตุผลเมื่อนำมาประกอบกับพยานหลักฐานอื่น ศาลรับฟังคำให้การในชั้นสอบสวนประกอบการพิจารณาของศาลได้ เช่น แม้คำให้การชั้นสอบสวนเป็นพยานบอกเล่าจะรับฟังเป็นคำเบิกความของพยานในชั้นพิจารณาไม่ได้ แต่ศาลอาจรับฟังว่าบุคคลที่เป็นพยานเคยให้การไว้เช่นนั้นต่อพนักงานสอบสวนเพื่อพิเคราะห์สอดส่องถึงข้อเท็จจริงในคดีได้ เมื่อไม่ปรากฏว่าพนักงานสอบสวนจดบันทึกคำให้การโดยไม่ถูกต้องแต่อย่างใดจึงฟังได้ว่าพยานให้การไว้เช่นนั้นจริง และคำให้การของผู้รู้เห็นเหตุการณ์ในชั้นสอบสวนไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้รับฟังประกอบพยานหลักฐานอื่น ศาลฟังคำให้การนั้นและพฤติการณ์แห่งคดีลงโทษจำเลยได้⁵

แม้คำให้การของประจักษ์พยานชั้นสอบสวนจะเป็นเพียงพยานบอกเล่า แต่พนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนทันทีในคืนเกิดเหตุ พยานยังไม่น่าจะทันมีโอกาสไต่ร่ตรงเพื่อบิดเบือนข้อเท็จจริงไปอย่างอื่น ต่อมาได้สอบสวนเพิ่มเติมหลังจากนั้นอีกสามเดือนเศษ พยานก็ให้การยืนยันว่าจำเลยเป็นคนร้าย ทั้งเหตุที่เจ้าพนักงานตำรวจจับกุมจำเลยได้ก็เพราะประจักษ์พยานชี้ตัวยืนยันว่าเป็นคนร้าย คำเบิกความของประจักษ์พยานในชั้นศาลที่ไม่ยืนยันว่าจำเลยเป็นคนร้ายจึงเป็นทำนองช่วยเหลือจำเลย เมื่อได้ความว่าก่อนเกิดเหตุ 3 ถึง 4 วัน ญาติของผู้ตายมีเรื่องกับจำเลย ย่อมเป็นสาเหตุที่ทำให้จำเลยไม่พอใจผู้ตาย พยานหลักฐานโจทก์ประกอบเข้าด้วยกันฟังได้โดยปราศจากสงสัยว่าจำเลยเป็นคนร้ายฆ่าผู้ตายจริง⁶

⁴ จิตติ เจริญฉ่ำ, "พยานในชั้นสอบสวนต้องสอบให้ดี" หน้า 75.

⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 2957/2532.

⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 501/2538.

โจทก์ไม่มีประจักษ์พยานที่รู้เห็นเหตุการณ์มาเป็นพยานในชั้นพิจารณา คงมีแต่ ร. และเจ้าพนักงานตำรวจเบิกความรับรองคำให้การของ บ. ค. ม. และ ส. ซึ่งให้การไว้ในชั้นสอบสวน สอดคล้องต้องกันว่า วันเกิดเหตุจำเลยได้ว่าจ้าง ม. ค. และผู้หญิงอื่นอีก 3 คน ซึ่งเป็นนักร้องให้ไปร้องเพลง โดยนั่งรถยนต์คันที่ผู้ตายขับไปด้วยกัน จำเลยนั่งตอนหน้าทางด้านซ้ายของผู้ตายโดย ม. และ ค. นั่งถัดจำเลยไปทางด้านซ้าย ส่วน ส. และคนอื่นนั่งอยู่กระบะหลัง เมื่อรถยนต์หยุดตรงที่เกิดเหตุมีเสียงปิ่นดั่ง 1 นัด จากบริเวณหน้ารถ จำเลยหลบหนีไปกับพวก และปรากฏตามบันทึกคำให้การของจำเลยชั้นสอบสวนว่าจำเลยนัดแนะกับผู้ตายว่าจำเลยจะทำที่เอาอาวุธปืนออกมาจี้ผู้ตายให้ผู้ตายหยุดรถแล้วจำเลยจะลุดนักร้องหญิง 1 คนไป แต่อาวุธปืนเกิดลั่นขึ้น 1 นัด ทั้งจำเลยเบิกความยอมรับว่าพนักงานสอบสวนไม่เคยมีสาเหตุโกรธเคืองกับจำเลยมาก่อน และลงชื่อไว้ในคำให้การจริง ดังนี้ เชื่อได้ว่า บ. ค. ม. และ ส. รู้เห็นเหตุการณ์ตามที่ให้การไว้ในชั้นสอบสวน แม้คำให้การในชั้นสอบสวนจะเป็นพยานบอกเล่าจะรับฟังเป็นคำเบิกความของพยานในชั้นพิจารณาไม่ได้ แต่ไม่ปรากฏว่าพนักงานสอบสวนและพยานดังกล่าวมีสาเหตุโกรธเคืองกับจำเลยมาก่อนจึงไม่มีเหตุระแวงสงสัยว่าพนักงานสอบสวนและพยานจะแก้งปรักปรำจำเลย พยานหลักฐานโจทก์ประกอบกันฟังได้โดยปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยอยู่ในที่เกิดเหตุและเป็นผู้ทำปิ่นลั่นกระสุนปืนถูกผู้ตายถึงแก่ความตาย⁷

แสดงให้เห็นว่า การที่พยานให้การกลับคำในชั้นศาล ศาลรับฟังคำพยานในชั้นสอบสวนว่าเป็นความจริง และมีน้ำหนักพอฟังลงโทษจำเลย การที่พนักงานสอบสวนได้สอบเหตุการณ์ไว้อย่างชัดเจนย่อมจะมีเหตุผลที่สอดคล้องกัน ทำให้พยานมีน้ำหนักและเชื่อถือได้มากขึ้น และเมื่อไม่มีกฎหมายห้ามมิให้ศาลรับฟัง ก็ต้องถือว่าคำให้การของพยานในชั้นสอบสวนศาลรับฟังประกอบการพิจารณาของศาลได้⁸

⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 870/2536.

⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 2093/2523.

แม้โจทก์จะไม่ได้ตัวผู้เสียหายหรือประจักษ์พยานไม่ยืนยันว่าจำเลยเป็นคนร้าย ก็มีได้หมายความว่าศาลต้องฟังข้อเท็จจริงว่าจำเลยมิได้เป็นคนร้ายเสมอไป กรณีที่ประจักษ์พยานเบิกความขัดกับคำให้การชั้นสอบสวนโดยปราศจากเหตุผล หากโจทก์มีพยานหลักฐานอื่นก็อาจใช้ประกอบกันเพื่อฟังว่าจำเลยเป็นคนร้ายได้ ในคืนเกิดเหตุตำรวจพาประจักษ์พยานขึ้นรถตระเวนหาคนร้ายปล้นทรัพย์ในบริเวณที่เกิดเหตุ เมื่อพยานพบจำเลยทั้งสามก็ชี้ให้ตำรวจจับทันทีโดยยืนยันว่าเป็นคนร้าย แสดงว่าพยานจำคนร้ายได้แม่นยำว่าเป็นจำเลยทั้งสาม ทั้งตอนตำรวจจับก็ยึดมีดปลายแหลมและสร้อยคอนากของผู้เสียหายที่คนร้ายได้ไปจากจำเลยคนหนึ่งเป็นของกลางลงโทษจำเลยทั้งสามได้⁹

การที่พนักงานสอบสวนจะไม่ให้พยานกลับค้ำนั้นอยู่ที่ความสามารถในการบันทึกถามคำให้การของพยานไว้อย่างชัดเจนถึงสภาพของคนร้ายว่าเป็นใคร อย่างไร ซึ่งพยานจะไม่มีโอกาสได้กลับคำ หรือไม่ยอมชี้ตัวได้เลย เนื่องจากหากพยานไม่ยอมชี้ตัวโดยคิดว่าไม่มีคนร้ายทั้ง ๆ ที่มีอยู่ เช่นนี้พยานจะต้องมีความกลัวในความผิดของตนที่แจ้งความเท็จไว้นั้น การที่พนักงานสอบสวนจะปล่อยให้พยานที่ไม่ยอมชี้ตัวคนร้ายที่เป็นผู้กระทำความผิดจริง ๆ ไป โดยที่พยานนั้นก็เห็นเหตุการณ์จริงจะต้องมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งผิดสังเกตเกี่ยวกับพยานนั้นหรือการสอบสวนคดีเรื่องนั้น ซึ่งเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องหาเหตุผลที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นให้ปรากฏในสำนวนการสอบสวนให้ได้ และจะต้องบันทึกถึงสาเหตุนั้นให้ปรากฏด้วย มิฉะนั้นพนักงานสอบสวนอาจจะต้องมีความผิดฐานปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ หรือทุจริตได้ถ้ามีเหตุผลที่ชี้ได้เช่นนั้น¹⁰

⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1855/2529.

¹⁰ ดังกรณีคดี นายสุขสันต์ คงอุดม หรือ แมน เตาปูน ก่อเหตุยิง นายอัษฎมงคล ตันเต็มทรัพย์ ซึ่งได้ให้การต่อพนักงานสอบสวนยืนยันว่า นายสุขสันต์ หรือ แมน เตาปูน เป็นคนร้าย เหตุเกิดเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2540 แต่ต่อมาได้ร้องขอเปลี่ยนคำให้การใหม่โดยระบุว่าจำหน้ามือปืนไม่ได้ เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องทำการสอบสวนเพิ่มเติมแล้วส่งให้อัยการพิจารณาอีกครั้ง ซึ่งแตกต่างจากคำให้การครั้งแรกอย่างสิ้นเชิง, (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 5 กรกฎาคม 2540, หน้า 14.)

ลักษณะของพยานที่ให้การกลับคำโดยไม่มีสาเหตุหรือเหตุผลนี้เป็นความบกพร่องในความสามารถของพนักงานสอบสวนอย่างหนึ่งที่จะชี้ให้เห็นภาพของการช่วยผู้กระทำความผิดอันแท้จริง นอกจากนี้ผู้ที่ถูกจับกุมดำเนินคดีนั้นจะไม่ใช่ผู้กระทำความผิดอันแท้จริงเท่านั้น จึงจะทำให้การชี้ตัวผิดพลาดหรือไม่ถูกต้องได้ แต่หากเป็นเช่นนั้นพนักงานสอบสวนก็ต้องบันทึกเหตุผลของกรณีไม่เป็นความจริงในเรื่องนั้นอย่างไรไว้ให้เห็นชัดเจน จะปล่อยข้อเท็จจริงไว้อย่างคลุมเครือโดยไม่มีเหตุผลอย่างใดอย่างหนึ่งแสดงไว้เลย ย่อมเห็นได้ว่าเป็นการขาดความสามารถในการชี้ข้อเท็จจริงของเรื่องนั้น การสอบสวนในลักษณะเช่นนี้ยังแต่จะให้เกิดความเสียหายแก่รูปคดีถือว่าพนักงานสอบสวนไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในทางที่ถูกที่ควร¹¹

และเช่นในคดีที่มีประจักษ์พยานจำเลยหรือทนายจำเลยจะต้องใช้วิธีการซักค้านให้พยานเบิกความแตกต่างกัน เพื่อให้ศาลเกิดความสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงหรือไม่แล้วพิพากษายกฟ้อง แต่ถ้าเป็นคดีที่มีพยานรู้เห็นและจำเลยเป็นผู้กระทำผิดแล้ว จำเลยหรือทนายจำเลยมักจะซักพยานไม่แตก จำเลยหรือทนายจำเลยจะหันมาใช้วิธีการให้ประจักษ์พยานไม่ไปเบิกความหรือกลับคำให้การชั้นสอบสวนอันเป็นวิธีการที่ไม่ถูกต้องในการต่อสู้คดี ก่อให้เกิดปัญหาต่อการรับฟังพยานหลักฐานชั้นสอบสวนของศาลเป็นอย่างมาก

ซึ่งพนักงานสอบสวนเองต้องมีหลักการที่สำคัญอยู่อย่างหนึ่งคือ ต้องกระทำการสอบสวนกลับกรองให้ได้พยานที่แท้จริงหรือพยานหลักฐานที่ดีที่สุด และในคดีจะต้องไม่มีพยานที่ให้การไม่แน่นอน กลับไปกลับมา หรือพยานที่กลับคำในชั้นศาล ซึ่งลักษณะของพยานดังกล่าวนี้พนักงานสอบสวนพึงต้องระวังมิให้ปรากฏในชั้นสอบสวน แต่กระนั้นถึงอย่างไรก็ตามการจดคำพยานหลักฐานก็จะต้องมีความละเอียดรอบคอบด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องให้เหตุผลเกี่ยวกับข้อเท็จจริงบางอย่างก็ต้องบันทึกรายละเอียดเหตุผลของพยานที่ให้การนั้นไว้ในคำพยานนั้น ซึ่งรายละเอียดเหล่านี้จะเป็นประโยชน์และทำให้พยานมีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากขึ้น และเมื่อพยานให้การกลับคำชั้นศาล ศาลอาจจะเชื่อถ้อยคำของพยานที่ให้การไว้ในชั้นสอบสวนอย่างมีเหตุผลและชัดเจน นำไปฟังลงโทษผู้กระทำความผิดได้¹²

¹¹ จิตติ เจริญจำ, "พยานในชั้นสอบสวนต้องสอบให้ดี", หน้า 75.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 77.

4.2 ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ

เกณฑ์ลำดับแรกของการรับฟังพยานหลักฐานจึงอยู่ที่ว่าพยานนั้นจะต้องเป็นพยานที่เกี่ยวข้องด้วยข้อเท็จจริงในประเด็นแห่งคดี พยานใดเป็นพยานนอกประเด็นแห่งคดี พนักงานสอบสวนย่อมตัดออกไปได้ในเบื้องต้นเลยว่าเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ และเมื่อฟังได้ในเบื้องต้นว่าพยานหลักฐานนั้นเกี่ยวกับประเด็นแห่งคดีแล้ว ก็ยังอยู่ในบทบังคับแห่งกฎเกณฑ์ของการรับฟังพยานหลักฐานของศาลด้วย

การแสวงหาพยานหลักฐานต้องไม่แสวงหาพยานหลักฐานโดยไม่ยุติธรรม จึงมีบทบัญญัติของกฎหมายห้ามรับฟังพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากการจู่ใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น¹³ เป็นหลัก โดยถือหลักเกณฑ์ว่าผู้บังคับใช้กฎหมายต้องปฏิบัติตามกฎหมายด้วยจะสร้างความผิดใหม่เพื่อแสวงหาความผิดเก่าไม่ได้ ถ้ามีการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ต่าง ๆ นี้ พยานหลักฐานนั้น ๆ ย่อมรับฟังไม่ได้ การที่พนักงานสอบสวนแสวงหาพยานหลักฐานโดยไม่ปฏิบัติตามวิธีการของกฎหมาย และมีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดขัดกับหลักการดังกล่าว พยานหลักฐานเหล่านั้นถือว่าเป็นพยานหลักฐานซึ่งเกิดขึ้นโดยมิชอบ และเป็นพยานหลักฐานที่ไม่มีคุณค่าขาดความน่าเชื่อถือ และไม่อาจพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ ระบบของกระบวนการยุติธรรมจึงต้องปฏิบัติตามวิธีการของหลักกฎหมาย (Due Process of Law) เพื่อความยุติธรรม (fairness)

พยานหลักฐานซึ่งได้มาโดยมิชอบนั้นเป็นข้อจำกัดในคดีอาญาของการรับฟังพยานหลักฐานชั้นสอบสวน ดังนั้นหลักการที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของกฎหมายวิพิจารณาความอาญาของนานาอารยประเทศคือ¹⁴ หลักการที่ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีอาญา กระทำการใด ๆ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมอันจะเป็นการบีบบังคับให้ผู้ต้องหา จำต้องให้การออกมาโดยปราศจากความสมัครใจของตนเอง

¹³ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226.

¹⁴ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, "การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวน : ตัวอย่างของสหรัฐอเมริกา" วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 9, ฉบับที่ 4 (2520), หน้า 44.

เหตุผลที่ไม่ยอมรับฟังคำให้การดังกล่าว เพราะถือว่าเป็นคำให้การที่เกิดขึ้นโดยผู้ให้ไม่สมัครใจ (involuntary) ซึ่งกฎหมายในเรื่องพยานหลักฐานมีหลักที่ยึดถือกันมาตั้งแต่เดิมว่า คำให้การที่ได้มาโดยปราศจากความสมัครใจนั้น จะใช้รับฟังเป็นพยานหลักฐานมิได้¹⁵

ด้วยเหตุที่คำรับสารภาพของจำเลยจัดว่าเป็นพยานหลักฐานที่ดีที่สุด¹⁶ อย่างหนึ่งซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 226 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพราะเชื่อกันว่าเป็นวิธีอันเที่ยงตรงที่จะยืนยันให้ศาลเชื่อในข้อเท็จจริงอันใดอันหนึ่งอย่างแน่นนอนที่สุด และเหตุที่กฎหมายมีบัญญัติให้รับฟังคำรับสารภาพของผู้ต้องหาชั้นสอบสวนเป็นพยานหลักฐานได้ ก็เพราะคงจะเห็นได้ว่าพนักงานสอบสวนเป็นกลไกของรัฐหน่วยแรกที่ใกล้ชิดเหตุการณ์การกระทำความผิดอาญามากที่สุดอย่างน้อยก็ใกล้ชิดกว่าพนักงานอัยการหรือศาล อาจเรียกได้ว่าเป็นต้นกระแสน้ำแห่งความยุติธรรมอย่างแท้จริง เมื่อเกิดเหตุขึ้นมีการจับกุมตัวผู้ต้องหาได้และมีการสอบปากคำทันที ผู้ต้องหาอาจให้การตามความเป็นจริงยังไม่คิดหาคำแก้ตัว หรือคิดแล้วแต่ไม่รัดกุมพอเนื่องจากมีเวลาแต่งเรื่องราวไม่มากนัก ทำให้มีพิรุณจับผิดได้ง่าย¹⁷ การที่กฎหมายยอมรับฟังพยานประเภทนี้จึงมีเหตุผลอยู่ในตัวของมันเอง ทั้งนี้แม้แต่พยานหลักฐานอื่น ๆ ที่แสวงหามาได้ในชั้นสอบสวนศาลยังยอมรับฟัง ทำไมคำรับสารภาพของผู้ต้องหาแท้ ๆ จึงรับฟังไม่ได้¹⁸ แต่ถ้าพนักงานสอบสวนไม่ได้ปฏิบัติตามหลักการควบคุมในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135 ซึ่งบทบัญญัตินี้มีหลักควบคุมพนักงานสอบสวนห้ามกระทำอยู่ 3 ประการ คือ

¹⁵ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, "การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวน : ตัวอย่างของสหรัฐอเมริกา" หน้า 53.

¹⁶ Confessions were thought of in general as "the highest evidence of guilt". Wigmore on Evidence vol. III no 819 P. 238.

¹⁷ ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 901/2516.

¹⁸ ธีรสิทธิ์ พันฤทธิ, "คำรับสารภาพชั้นสอบสวน." วารสารอัยการ ปีที่ 18 ฉบับที่ 206 (เมษายน 2538), หน้า 106-107.

1. ห้ามมิให้ทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการล่อลวง เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องการ ซึ่งหมายความถึงการห้ามมิให้พนักงานสอบสวนทำด้วยตนเอง หรือจัดให้ผู้อื่น เช่น ผู้ใต้บังคับบัญชาทำการล่อลวง คำว่า “ล่อลวง” (deception) หมายถึง การทำให้หลงผิดเมื่อประกอบกับบทบัญญัติมาตรา 135 จึงหมายความว่า การกระทำใด ๆ ก็ตามที่ทำให้ผู้ต้องหาเกิดความหลงผิด และเป็นเหตุให้ผู้ต้องหารับสารภาพ ในส่วนของการกระทำอาจเป็นการกระทำโดยการกระทำกิริยาทางร่างกาย วาจา หรือปกปิดความจริงที่ควรบอกแก่ผู้ต้องหา ทั้งไม่จำเป็นต้องแสดงออกโดยตรงเพียงกระทำให้ผู้ต้องหาเข้าใจได้ก็พอ และไม่จำเป็นต้องกล่าวโดยตรงกับผู้ต้องหาเพียงแต่กล่าวกับผู้อื่นผู้ใดโดยเจตนาให้ผู้นั้นบอกผู้ต้องหาอีกต่อหนึ่งก็ได้ แต่ต้องทำถึงคดีโดยตรง¹⁹ เช่น เจ้าพนักงานหลอกจำเลยว่ามีพยานรู้เห็นว่าจำเลยเป็นคนร้าย ศาลฎีกาจึงไม่รับฟังคำรับสารภาพนั้น²⁰ หรือคำรับสารภาพที่จำเลยได้รับต่อเจ้าพนักงานสอบสวนโดยเจ้าพนักงานกล่าวคำแนะนำประโยชน์ในทางคดีว่าไต่สวนพยานโจทก์สม พยานจำเลยไม่สมรับเสียจะได้รับความกรุณาจากศาล จำเลยถามว่าเห็นจะถูกตัวหิว เจ้าพนักงานว่าฟังทำผิดครั้งแรกศาลคงกรุณาไม่ถูกตัดหัว จำเลยจึงรับ จะฟังคำรับเช่นนี้มาเป็นพยานหลักฐานในคดีไม่ได้²¹ หรือจำเลยให้การในชั้นสอบสวนโดยกล่าวว่า “ข้าพเจ้าได้ตรองแล้วเห็นว่ามีผู้รู้เห็นในขณะที่เกิดเหตุหรือมีพยานสวนทางกับข้าพเจ้าในวันเกิดเหตุ” แต่ที่จริงไม่มีเป็นการรับโดยสำคัญผิดหาได้รับสารภาพโดยขึ้นตาคดียังไม่พอใจที่จะฟังจำเลยได้กระทำผิดจริง²² หรือจำเลยรับสารภาพเพราะพนักงานสอบสวนพูดว่า “ถ้ารับเสียคงได้รับความกรุณาจากศาลเพราะเรื่องนี้มีหลักฐาน”

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 119.

²⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 542-543/2460.

²¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 98/2463

²² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 598/2484.

แต่ความจริงไม่มี คำรับฟังไม่ได้²³ แต่ถ้าเจ้าพนักงานชั้นสอบสวนพูดกับจำเลยว่าถ้าจริงก็รับเสียโทษจะได้เบา นั้นหาใช่เป็นคำหลอกลวงไม่ เพราะเป็นความจริงทางปฏิบัติของศาลถ้าหากจำเลยรับสารภาพมักจะได้รับลดโทษกึ่งหนึ่งซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่รู้กันทั่วไปจึงไม่เป็นคำหลอกลวงรับฟังได้²⁴

2. ส่วนการ “ขู่เข็ญ” หมายถึง การทำให้ผู้ต้องหาอยู่ในภาวะหวัดวิตกว่าจะเกิดภัยอันตรายแก่ตนเอง หรือแก่ผู้อื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ต้องหา²⁵ อาจเป็นการกระทำโดยวาจาหรือพฤติกรรมทำให้กลัวก็ได้ การขู่ด้วยวาจาไม่จำเป็นต้องใช้คำขู่รุนแรง อาจข่มขู่ด้วยวาจาอันสุภาพ บางครั้งต้องพิจารณาทั้งคำพูด และพฤติการณ์แวดล้อมประกอบด้วย เช่น คำรับของจำเลยในชั้นไต่สวน ซึ่งรับโดยถูกเจ้าพนักงานกดขี่ เขี่ยนตี สั่งสอนอันมิได้รับด้วยความสมัครใจนั้นฟังไม่ได้²⁶ แต่ถ้าเงินของเจ้าทรัพย์หาย สงสัยว่านางวุ่น จำเลยลัก ซึ่งถามว่าเอาเงินไปหรือเปล่า นางวุ่นไม่รับ บุตรเขยเจ้าทรัพย์จึงว่าถ้าไม่รับจะตามตำรวจมาจัดการ นางวุ่นจึงรับสารภาพต่อหน้าพยานหลายคน ดังนี้ไม่เรียกว่าสารภาพโดยขู่เข็ญ²⁷ ส่วนการขู่เข็ญโดยพฤติกรรมแม้จะไม่มีคำขู่เลย แต่กระทำในลักษณะบีบบังคับก็ถือว่าเป็นการข่มขู่ เช่น จับตัวผู้ต้องหาแล้วขังไว้ในวันรุ่งขึ้นเบิกตัวมาสอบถามว่า “รับไหม” จำเลยไม่รับก็นำไปขังต่อ รุ่งเช้าเบิกตัวมาสอบอีก ผู้ต้องหาก็ไม่ยอมรับ ทำเช่นนี้ทุกวันในที่สุดผู้ต้องหาจำต้องรับสารภาพ หรือแก้งปลุกให้ผู้ต้องหามารับการสอบสวนทุก ๆ ชั่วโมงไม่มีเวลานอน หรือแก้งส่องไฟสว่างจ้าไปยังผู้ต้องหาเป็นเวลา

²³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 218/2474.

²⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 157/2467.

²⁵ คณิ่ง ฤาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่มิตรนราการพิมพ์, 2530, หน้า 297.

²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 661/2470

²⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 688/2465

นาน ๆ หรือผลัดเปลี่ยนกันเข้ามาสอบสวนผู้ต้องหาตลอดวัน ตลอดคืนจนกระทั่งผู้ต้องหายอมรับสารภาพในที่สุด²⁸ เช่นคดีหม่อมลูกปลา (นางชลาศัย ชุปวา) ซึ่งได้ให้การรับสารภาพตลอดข้อกล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจว่าเป็นผู้ลงมือฆกาแพผสมยาพิษด้วยตนเองแล้วนำให้หม่อมเจ้าจิติพันธุ์ ยุคล หรือท่านชายกบ ดิมจนเป็นเหตุให้ท่านถึงสิ้นชีพิตักษัย และในเวลาต่อมาก็ได้ร้องขอความเป็นธรรมต่อสภานายความว่าที่ตนได้รับสารภาพไปเพราะเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ทำการสอบสวนต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน บรรรยากาศเต็มไปด้วยความกดดันจึงเสมือนถูกบังคับทางอ้อม²⁹ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าคำให้การของหม่อมลูกปลาซึ่งเป็นผู้ต้องหาในคดีนี้กระทำในลักษณะบีบบังคับโดยทางอ้อม ซึ่งก็ถือว่าเป็นการขู่เข็ญเช่นกัน อาจมีผลให้คำรับดังกล่าวศาลอาจไม่รับฟังได้ แต่ถึงอย่างไรก็ตามถึงแม้การยอมรับสารภาพของหม่อมลูกปลาจะได้กระทำต่อหน้ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อธิบดีกรมตำรวจ และต่อหน้ารองอธิบดีกรมตำรวจ ซึ่งเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนในคดีนี้ก็ตาม ประเด็นดังกล่าวนี้ได้มีระเบียบการตำรวจเกี่ยวแก่คดีบัญญัติไว้ว่า “ถ้าการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาหรือผู้บันทึกการสอบสวนเรื่องใดหากได้กระทำต่อหน้าเจ้าพนักงานผู้อื่นให้รู้เห็นเป็นพยาน และพยานนั้นเป็นผู้มีตำแหน่งเหนือพนักงานสอบสวนได้ก็ยิ่งดี เพื่อให้มีน้ำหนักควรแก่การรับฟังยิ่งขึ้น³⁰

จะเห็นได้ว่า การรับสารภาพของหม่อมลูกปลา ผู้ต้องหาได้ให้การต่อหน้าพยานอื่น และเป็นผู้มีตำแหน่งเหนือพนักงานสอบสวนด้วย จึงทำให้มีน้ำหนักควรแก่การรับฟังยิ่งขึ้นดังกล่าว และต่อมาเมื่อพนักงานอัยการได้รับสำนวนจากพนักงานสอบสวนและพิจารณากลับกรองพยานหลักฐานอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพิจารณาประกอบกับพยานหลักฐานอื่น ๆ แล้ว มีพยานหลักฐานน่าเชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำผิดจริง จึงได้ทำการสั่งฟ้องผู้ต้องหาเพื่อให้ศาลทำการพิจารณาคดีต่อไป

²⁸ ธีสุทธิ์ พันฤทธิ, คำรับสารภาพชั้นสอบสวน, หน้า 121.

²⁹ วารสารฐานสัปดาหวิจารณ์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 170 วันที่ 26 กรกฎาคม - 1 สิงหาคม 2540 หน้า 8.

³⁰ ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี พ.ศ. 2538 ลักษณะ 8 สอบสวน (บทที่ 5 การถามปากคำ) ข้อ 3 วรรคท้าย, หน้า 208.

โดยหลักของกฎหมายแล้ว ผู้ต้องหาจะให้การอย่างไรก็ได้ ถึงแม้ต่อมาจะกลับคำให้การในชั้นสอบสวนก็ตาม ก็ไม่มีความผิดฐานแจ้งความเท็จแต่อย่างใด เพราะกฎหมายให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ ซึ่งผิดกับพยานหรือผู้เสียหายที่อาจมีความผิดได้ เพราะฉะนั้นถ้าคำรับสารภาพของผู้ต้องหานั้น พนักงานสอบสวนจะต้องพิจารณาให้ถ่องแท้เพราะคำรับสารภาพของผู้ต้องหาในบางคดีอาจเป็นคำรับสารภาพโดยไม่จริง หรือเจือปนด้วยเล่ห์เพื่อช่วยผู้กระทำผิดอื่นให้พ้นผิด ดังนั้นแม้ผู้ต้องหาจะให้การรับสารภาพก็ตาม พนักงานสอบสวนจำต้องสอบสวนพยานหลักฐานในคดีเหมือนไม่มีคำรับสารภาพ ทั้งนี้เพื่อเป็นพยานหลักฐานที่จะนำสืบพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาในชั้นพิจารณาคดีของศาล³¹

ซึ่งคำให้การของหม่อมลูกปลาดังกล่าว ศาลอาจไม่รับฟังได้ เพราะฉะนั้นพนักงานสอบสวนจึงควรยึดถือหลักการควบคุมไม่ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติอย่างเคร่งครัด มิฉะนั้นจะเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ และไม่มีประโยชน์อย่างใดในคดีเลย

อย่างไรก็ตาม ระเบียบเกี่ยวกับคดีดังกล่าวนั้นก็ไม่ว่าจะแก้ไขในปัญหาข้อกฎหมายได้มากนัก ซึ่งถ้าผู้ต้องหาหรือพยานที่พนักงานสอบสวนได้บันทึกปากคำได้อ้างว่าพนักงานสอบสวนกระทำการอย่างใดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 133 วรรคสาม, 135³² คำให้การดังกล่าวที่พนักงานสอบสวนได้รวบรวมไว้นั้นก็ถือว่าเป็นคำให้การที่ได้มาโดยมิชอบ ศาลอาจไม่รับฟังได้ ฉะนั้นการกลั่นกรองของพนักงานสอบสวนที่ได้กระทำมาก็จะไม่มีคุณค่าในพยานหลักฐานแต่อย่างใดเลย ฉะนั้น เห็นควรให้แก้ไขระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี พ.ศ. 2538 ลักษณะ 8

³¹ ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี พ.ศ. 2538 ลักษณะ 8 สอบสวน (บทที่ 5 การถามปากคำ) ข้อ 3, หน้า 207.

³² ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคสาม, 135.

สอบสวน (บทที่ 5 การถามปากคำ) ข้อ 3 วรรคท้าย ดังกล่าวให้เกิดความชัดเจนในทางปฏิบัติ และโปร่งใดยิ่งขึ้น คือ "...ถ้าการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาหรือบันทึกการสอบสวนเรื่องใด ซึ่งเป็นคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อน ครึกโครม หรือมีเหตุแทรกแซงอื่น ๆ หากได้กระทำต่อหน้าเจ้าพนักงานอัยการหรือเป็นผู้มีตำแหน่งเหนือพนักงานสอบสวนนั้น และทนายความของผู้นั้นถ้ามีทนายความต้องจัดทนายความนั่งฟังด้วย ให้รู้เห็นเป็นพยานเพื่อให้มีน้ำหนักควรแก่การรับฟังยิ่งขึ้น..."

"ให้พนักงานสอบสวนขอความร่วมมือให้พนักงานอัยการเข้าร่วมฟังการสอบสวนเป็นคราว ๆ ไป เมื่อเห็นว่าเป็นคดีดังกล่าวข้างต้น"

เพื่อเป็นการป้องกันและเป็นหลักประกันในการกลั่นกรองของพนักงานสอบสวนว่า พยานหลักฐานที่ได้มานั้นเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย พยานหลักฐานที่ได้มาก็จะไม่เสียไป ก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการกลั่นกรองพยานของพนักงานสอบสวนได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญมากเช่นเดียวกัน

3. สำหรับการ "ให้สัญญา" เพื่อจูงใจผู้ต้องหา นั้น อาจเป็นสัญญาให้สิ่งตอบแทน เช่น นางแดงให้การรับโดยมีคนหนุนให้รับ และโดยหวังว่าเจ้าพนักงานจะได้ปล่อยสามีไป หากได้รับด้วยน้ำใสใจจริงไม่ ยังไม่พอที่จะฟังมาลงโทษนางแดงได้³³ หรือคำรับสารภาพของจำเลยในชั้นไต่สวนซึ่งรับโดยหลงเชื่อคำกล่าวแนะนำของเจ้าพนักงานเพื่อหวังจะได้รับประโยชน์ในทางคดี มิใช่รับโดยสุจริตนั้น ฟังลงโทษจำเลยไม่ได้³⁴ หรือจำเลยให้การรับสารภาพในชั้นเจ้าพนักงานไต่สวน โดยผู้ใหญ่บ้านจับกุม แนะนำว่าให้รับเสียโดยดี จะกันไว้เป็นพยาน ดังนี้ท่านว่าคำรับนั้นฟังลงโทษจำเลยไม่ได้³⁵ หรือเจ้าพนักงานกล่าวแก่ผู้ต้องหาว่าถ้ารับสารภาพจะได้ลดหย่อนผ่อนโทษ

³³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 102/2474.

³⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 218/2474.

³⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 500/2474.

และจะได้ทำงานเบา ดังนี้คำที่ผู้ต้องหารับต่อเจ้าพนักงานนั้นฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้³⁶ ส่วนการให้สัญญาว่าจะให้เยี่ยมญาติ บุตร สามี ภรรยา เป็นสิทธิของผู้ต้องหาอยู่แล้วไม่มีเหตุผลใดที่จะนำเอาสิทธิข้อนี้ไปต่อรองให้สัญญากับผู้ต้องหาได้³⁷

ส่วนในการทำให้ผู้ต้องหารับสารภาพโดยการ ซ้อม การทรมาน การใช้เคมีภัณฑ์ฉีดเข้าไปในร่างกายหรือให้รับประทาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสมองให้มีอาการเคลิ้ม การใช้ไฟฟ้าช็อตกรณีดังกล่าวนี้เป็นการกระทำต่อเนื้อตัว ร่างกายโดยตรง ไม่จัดอยู่ในบทบัญญัติมาตรา 135 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่หากเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 โดยตรงจึงรับฟังไม่ได้เช่นกัน ถือเป็นหลักว่าพยานหลักฐานใดไม่ว่าจะเป็นพยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลที่จะสามารถพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลยแล้วยอมนำเข้าสืบได้ทั้งสิ้น³⁸ โดยถือหลักว่า "เมื่อไม่มีกฎหมายห้ามย่อมกระทำได้" พยานหลักฐานจึงถูกนำมาเสนอต่อศาลได้อย่างกว้างขวาง และทำให้พยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ หรือพยานหลักฐานที่ไม่มีคุณค่าน่าเชื่อถือในการพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงนั้นเข้าสู่การรับรู้และการพิจารณาของศาล อีกทั้งพยานหลักฐานอย่างไร้ที่รับฟังได้หรือรับฟังไม่ได้ ศาลก็ได้วินิจฉัยชี้ให้เห็นอย่างชัดเจน ดูเสมือนว่าเป็นบทตัดพยานที่ต้องห้ามมิให้รับฟังพยาน หลักฐานที่มีชอบทุกชนิด³⁹ แต่ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาจะมีแต่คำรับสารภาพชั้นสอบสวนที่เกิดจากการ

³⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1567-1568/2479.

³⁷ ไอลง โภคิน, คำอธิบายเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับต่างประเทศในเรื่องกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยเซชม จำกัด, 2501. หน้า 321.

³⁸ จิตติ เจริญจำ, พยานในคดีอาญา, หน้า 22.

³⁹ ไอลง รัตนกร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 2, หน้า 178.

ล่อลวง ชู่เซีญ หรือให้สัญญา แก่ผู้ต้องหาอันเป็นการฝ่าฝืน มาตรา 135 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้นที่ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้⁴⁰ ซึ่งทางศาลเองก็เคร่งครัดที่ไม่รับฟังพยานหลักฐานประเภทนี้ ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่าถ้าพนักงานสอบสวนกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดกับผู้ต้องหา โดยมีการข่ม ทรมาณ บังคับ ชู่เซีญ ล่อลวง ให้สัญญา เพื่อให้ผู้ต้องหารับสารภาพ ซึ่งคำรับสารภาพนี้ทำให้อันหาพยานหลักฐานคือของกลางได้ เช่น กรณีพนักงานสอบสวนข่มผู้ต้องหาบังคับให้ ให้การ ผู้ต้องหาจึงยอมให้การเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดให้ฟังว่าตนเป็นคนร้ายคนหนึ่งร่วมไปทำโจรกรรม โดยใช้อาวุธปืน แล้วเอาปืนและทรัพย์สินที่โจรกรรมได้มาไปฝังใต้ต้นไม้ โดยพนักงานสอบสวนทำการบันทึก และให้ผู้ต้องหาลงชื่อไว้บันทึกคำให้การของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนนี้รับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้ เนื่องจากบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาเป็นพยานหลักฐานซึ่งเกิดขึ้นโดยมิชอบ เพราะที่เขาให้การเพราะตำรวจข่ม การที่ถูกข่มจึงเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยการชู่เซีญ บันทึกคำให้การรับสารภาพจึงใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีไม่ได้ ต้องห้ามตามมาตรา 226 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่คำรับสารภาพที่ไม่ชอบดังกล่าวทำให้เจ้าพนักงานตำรวจไปค้นพบได้ อาวุธปืนและทรัพย์สินของกลางมา รวมทั้งตัวตำรวจที่ไปค้นไปตามมาด้วยนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาคนนี้เป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้นทรัพย์สินที่เอาไปซ่อนและขุดค้นตามมานั้นเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นและมีอยู่แล้วก่อนที่จะข่มผู้ต้องหา การข่มผู้ต้องหารายได้ไม่ได้ทำให้เกิดอาวุธปืนหรือทรัพย์สินชนิดนั้นขึ้น แต่การข่มผู้ต้องหาทำให้เกิดคำรับสารภาพของผู้ต้องหา ซึ่งจากคำให้การของผู้หาเรื่องนี้เองทำให้ตำรวจได้เบาะแสที่จะไปติดตามให้ได้มาซึ่งอาวุธปืนที่ใช้ในการกระทำความผิดนั้น อาวุธปืนและทรัพย์สินที่ค้นได้มานั้นจึงเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยวิธีการอันมิชอบแต่มิได้เกิดขึ้นโดยมิชอบ ฉะนั้นพยานหลักฐานดังกล่าวนี้จะรับฟังได้หรือไม่ ปัญหาไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนนัก แต่มีคำพิพากษาศาลฎีกาเคยวินิจฉัยไว้ว่า "จำเลยถูกฟ้องว่าปล้นทรัพย์ระหว่างที่ผู้ใหญ่บ้านจับกุมจำเลยมาได้แนะนำจำเลยให้รับสารภาพเสียจะได้

⁴⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1758/2523.

กันไว้เป็นพยาน จำเลยรับสารภาพแล้วนำเอาพนักงานไปค้นของกลางได้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “ข้อที่จำเลยคัดค้านมาได้ให้การรับ โดยถูกเจ้าพนักงานแนะนำให้รับไม่ควรพ้องนั้น กรรมการศาลฎีกาเห็นว่าแม้คำรับของจำเลยฟังไม่ได้ก็ดี โจทก์ก็ยังคงมี นายโบ นายเหม เป็นพยานยืนยัน และทั้งจำเลยได้นำค้นของกลางเป็นวัตถุพยานอีกด้วย คดีจึงไม่มีข้อสงสัยฟังได้โดยสนิทใจว่า “จำเลยได้กระทำความผิดตามข้อหาโจทก์”⁴¹ จากคำพิพากษาศาลฎีกานี้ชี้ชัดว่าของกลางที่ค้นได้มานั้น รับฟังได้ ซึ่งถ้าศาลยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยวิธีนี้ย่อมเป็นการส่งเสริมให้เจ้าพนักงาน ตำรวจใช้วิธีนอกกฎหมาย โดยกระทำความผิดใหม่เพื่อแสวงหาความผิดเก่า อันเป็นการแสวงหา พยานหลักฐานบนเลือดเนื้อและด้วยความเจ็บปวดของผู้ต้องหาได้ เท่ากับเป็นการยอมให้ พนักงานสอบสวนปฏิบัติการอันมิชอบเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานถือเป็นการชั่วร้ายยิ่งกว่า ปล่อยอาชญากรไปในบางครั้งเสียอีก แต่ก็อาจมีข้อโต้แย้งได้ โดยถือว่าหลักสำคัญอยู่ที่พยาน หลักฐานเท่านั้น ส่วนวิธีการจะได้มาอย่างไรไม่สำคัญ เพราะเป็นเรื่องนโยบายของรัฐไม่ใช่เรื่อง กฎหมายลักษณะพยาน⁴² ถ้าไม่มีกฎหมายห้ามมิให้รับฟังพยานหลักฐานใดเมื่อพยานหลักฐาน นั้นเกี่ยวกับประเด็นแห่งคดีแล้ว แม้การได้มาซึ่งพยานหลักฐานนั้นจะไม่ชอบศาลก็รับฟังได้⁴³ ซึ่งเรื่องนี้ตามหลักของกฎหมายมาตรา 226 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ ให้ความสำคัญของการไม่รับฟังพยานหลักฐานซึ่งเกิดขึ้นโดยมิชอบอย่างเคร่งครัด เมื่อคำรับ สารภาพซึ่งเกิดขึ้นโดยมิชอบยังใช้เป็นพยานหลักฐานไม่ได้ตามบทบัญญัติของกฎหมายแล้ว มีเหตุผลอย่างไร ทำไมพยานหลักฐานที่รวบรวมได้จากคำรับสารภาพซึ่งเกิดขึ้นโดยมิชอบนี้จึง รับฟังได้ ดูไม่มีเหตุผลและขัดแย้ง กันอยู่ในตัวคุณค่าของพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความจริง ก็ไม่ยุติธรรมแก่จำเลย

⁴¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 500/2474.

⁴² ธีสุทธิ์ พันฤทธิ, “คำรับสารภาพชั้นสอบสวน”. หน้า 126.

⁴³ โสภณ รัตนาร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 2 หน้า 177.

กรณีของการรับฟังพยานหลักฐานซึ่งได้มาโดยมิชอบอีกกรณีหนึ่งคือ หลักการไม่ยอมรับฟังพยานวัตถุ พยานเอกสาร ซึ่งได้มาโดยการจับ การค้น การยึด ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น การจับกุม ตรวจค้น ยึดโดยไม่มีหมาย ในกรณีที่มีหมายหรือปราศจากเหตุอันควรสงสัยในกรณีที่ไม่ต้องมีหมาย หรือพยานหลักฐานได้มาจากการค้นเคหสถานหรือการค้นตัวบุคคลที่ไม่ชอบ ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ได้บัญญัติว่า "พยานวัตถุ พยานเอกสาร... ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการ...โดยมิชอบ..." บทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากฎหมายไทยใช้หลักการไม่ยอมรับฟังพยานวัตถุหรือพยานเอกสารที่ได้มาจากการจับกุม ตรวจค้น อันมิชอบ

ส่วนปัญหาของพยานหลักฐานซึ่งเกิดขึ้นโดยชอบ แต่วิธีการได้มากับไม่ชอบ เช่น พยานหลักฐานที่ได้มาจากการจับ การค้น การยึด ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย จะรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้หรือไม่ สำหรับปัญหานี้ศาลอเมริกันตัดสินวางหลักไว้แน่นอนว่าพยานเช่นนี้รับฟังไม่ได้โดยยึดหลัก "fruit of the poisonous tree" เปรียบเสมือนหลักผลไม้จากต้นไม้ที่เป็นพิษย่อมเป็นผลไม้พิษ ซึ่งรัฐไม่มีความชอบธรรมในการที่จะแสวงหาผลประโยชน์จากผลไม้ที่ไม่ชอบนั้น⁴⁴ มารับฟังเพื่อลงโทษจำเลยได้ สำหรับกฎหมายไทย แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 จะห้ามรับฟังพยานชนิดที่ "เกิดขึ้น" โดยมิชอบ แต่มิได้หมายความว่ารวมถึงพยานที่ "เกิดขึ้นโดยชอบ" แต่ "ได้มา" โดยมิชอบด้วย⁴⁵ ดังนั้น ศาลฎีกาจึงตัดสินวางหลักว่าพยานหลักฐานที่ได้มาด้วยวิธีการอันไม่ชอบก็รับฟังได้ เช่น "การค้นและการยึดของกลาง ซึ่งกระทำโดยไม่ถูกต้องเพราะไม่ได้บันทึกรายละเอียดแห่งการค้นและของกลางที่ค้นได้นั้นกฎหมายมิได้บัญญัติว่าหากมิได้มีการปฏิบัติดังกล่าวจะฟังไม่ได้เสียเลยว่าการยึดของกลางได้จากจำเลย ศาลจึงรับฟัง

⁴⁴ พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ บริษัท ยูแพค จำกัด, 2538. หน้า 109.

⁴⁵ เข็มชัย ชุตินวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2529. หน้า 234.

ข้อเท็จจริงนี้มาลงโทษแก่จำเลยได้⁴⁶ แต่ก็เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยว่า "จำเลยมีสุราเถื่อนอยู่ในครอบครองและถูกฟ้องในข้อหาสุราเถื่อนในครอบครอง ปรากฏว่าพยานหลักฐานของกลางคือสุราเถื่อนได้มาโดยวิธีการค้นบ้านจำเลยโดยมิชอบ เพราะไม่มีหมายค้น และผู้ค้นมิใช่ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ และกรณีไม่มีเหตุฉุกเฉินที่กฎหมายอนุญาตให้ค้นได้ โดยไม่ต้องมีหมายค้น ศาลฎีกาพิพากษายืนตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ซึ่งยกฟ้องโจทก์"⁴⁷ ตามคำพิพากษาศาลฎีกานี้ แม้ว่าศาลจะมีได้อ้าง มาตรา 226 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยตรง แต่การที่ศาลยกฟ้องก็แสดงว่าศาลไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการค้นที่มิชอบด้วยกฎหมายนั่นเอง

และการที่ศาลไม่ยอมรับฟังพยานเหล่านี้ จะส่งผลอันสำคัญยิ่งในแง่ของการยับยั้งมิให้เจ้าพนักงานตำรวจกระทำการอันไม่ชอบธรรมต่อผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมตัวอยู่ ทั้งนี้เพราะเท่ากับว่าเจ้าพนักงานตำรวจ (พนักงานสอบสวน) จะไม่ได้รับผลตอบแทนใด ๆ จากการกระทำนั้นเลย การสอบสวนที่กระทำไปก็ถือว่าเป็นการเสียเปล่า พยานหลักฐานทุกชิ้นที่ได้มาโดยหลักทั่วไปแล้วจะนำมาใช้ยื่นแก่จำเลยในศาลมิได้เลย

และก็เป็นการกระทบต่อหลักนิติธรรม (Due Process of Law) ซึ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ให้ถูกริดรอนโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐได้โดยง่าย หรือตามอำเภอใจ โดยมุ่งคุ้มครองสิทธิในชีวิตส่วนตัว เช่น สิทธิในเคหสถาน สิทธิในความเป็นอยู่ในชีวิตส่วนตัวอย่างแท้จริง คือการที่รัฐจะเข้าไปก้าวก้าวในชีวิตส่วนตัวของบุคคล จะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย เช่น การเข้าไปในเคหสถานต้องมีหมายค้น การค้นต้องทำก่อนพระอาทิตย์ตกดิน ระหว่างค้นต้องแสดงถึงความบริสุทธิ์ มีพยานรับรอง และทำรายละเอียดของบัญชี ฯลฯ ซึ่งถ้าหากศาลยอมรับฟังพยานหลักฐานในการกระทำที่มิชอบนี้ เจ้าหน้าที่ของรัฐก็จะไม่ยึดถือหลักกฎหมายที่คุ้มครองสิทธินี้ และมีผลทางอ้อมต่อการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการขัดต่อหลักนิติธรรม (Due Process of Law) ที่ทุก ๆ ประเทศให้ความสำคัญ

⁴⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 837/2483

⁴⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 857/2482

อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจนที่จะไม่รับฟังหลักฐานซึ่งเกิดขึ้นโดยมิชอบ แต่คงอาจไม่ได้ผลเต็มที่นักหากทางฝ่ายตำรวจผู้มีอำนาจสอบสวนจะต้องพร้อมที่จะยอมเปลี่ยนทัศนคติเสียใหม่ และต้องตระหนักอยู่เสมอว่าผู้ต้องหาที่อยู่ในความควบคุมของตนและที่กำลังถูกสอบสวนอยู่นั้นอาจเป็นผู้บริสุทธิ์มิได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิดที่ถูกกล่าวหาก็ได้ หรือถึงแม้พนักงานสอบสวนจะปักใจเชื่อมั่นว่าผู้ต้องหานั้นเป็นผู้กระทำความผิดที่แท้จริง พนักงานสอบสวนก็หาไม่อำนาจใด ๆ ที่จะกระทำอันมิชอบด้วยกฎหมาย เพื่อให้เขารับสารภาพหรือให้ถ้อยคำใด ๆ ตามที่ตนต้องการไม่⁴⁸

4.3 ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบแต่ศาลไม่รับฟัง

กฎเกณฑ์ที่สำคัญที่สุดของการรับฟังพยานหลักฐานในคดีนั้น สิ่งที่เป็นหัวใจคือการรับฟังพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในคดี ศาลจะไม่รับฟังเรื่องราวต่าง ๆ ที่ไม่สำคัญ ดังนั้นหลักในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลก็คือ จะต้องเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องด้วยข้อเท็จจริงในคดีเท่านั้น มิฉะนั้นศาลจะไม่รับฟัง แม้ว่าพยานหลักฐานนั้น ๆ จะได้มาโดยชอบก็ตาม แต่การที่จะบอกว่าพยานหลักฐานนี้เกี่ยวข้องกับคดีหรือไม่ บางครั้งไม่อาจมีคำจำกัดความได้ว่าแค่ไหน เพียงใด ซึ่งอาจเป็นดุลพินิจของศาลในแต่ละคดีแตกต่างกันออกไปที่จะรับฟังหรือไม่

ซึ่งจะได้ทำการศึกษากันต่อไปว่ามีขอบเขตเช่นใด โดยจะเป็นประโยชน์กับพนักงานสอบสวนที่ทำการรวบรวม กลั่นกรองพยานหลักฐานในคดีจะได้นำมาเป็นหลักในการใช้ดุลพินิจที่จะไม่รวบรวมพยานหลักฐานนั้น ๆ เข้ามาในคดี ซึ่งจะช่วยให้ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างใดในคดีเลย ถ้าพนักงานสอบสวนทำการรวบรวมเข้ามา โดยอาจทำให้ข้อเท็จจริงในคดีมีความเลอะเลือนไม่ตรงต่อความเป็นจริง ฟุ่มเฟือยและประวิงคดีให้ชักช้า พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่จะได้มา

⁴⁸ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, "การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวน : ตัวอย่างของสหรัฐอเมริกา", หน้า 66.

พนักงานสอบสวนจะต้องมีความเข้าใจในการรวบรวมพยานอย่างถ่องแท้ว่าสมควรจะรวบรวมพยานชนิดใดบ้าง เพราะพยานที่ไม่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคดีนั้นย่อมอาจไม่เป็นประโยชน์แก่คดี และทำให้เสียเวลาในการรวบรวม ตลอดจนอาจจะทำให้เกิดความเสียหายแก่รูปคดีได้เหมือนกัน จึงต้องสอบสวนเฉพาะพยานที่ต้องเกี่ยวข้องกับความผิดที่เกิดขึ้นจริง ๆ⁴⁹

และการพิสูจน์ในทางพยานที่ศาลรับฟังจึงต้องมีเหตุผลให้น่าเชื่อถือว่าเป็นพยานที่รับฟังได้ ถ้าเหตุผลยังคลุมเครือ กำกวม หรือไม่ชัดเจน ศาลอาจไม่รับฟังพยานเช่นนั้นได้ คดีจึงขึ้นอยู่กับลักษณะของพยานที่ได้มานั้นเป็นสำคัญ ว่ามีเหตุผลความน่าเชื่อถือและพยานนั้นมีคุณค่าต่อการพิสูจน์ได้เพียงใด แต่ถ้าเป็นพยานที่ไม่มีน้ำหนักต่อการพิสูจน์ความจริง ศาลก็ไม่รับฟัง ถึงแม้เป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบก็ตาม เพราะฉะนั้นการรวบรวมหลักฐานของพนักงานสอบสวนจึงควรระมัดระวังพยานประเภทนี้มีมืออยู่ในคดี

เมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนโดยก่อนที่จะทำการสอบสวนนั้นต้องแจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหา เพื่อให้ผู้ต้องหาทราบว่าได้กระทำความผิดในเรื่องใด สาระสำคัญของข้อหาแจ้งจึงได้อยู่ที่ชื่อฐานความผิดที่แจ้งนั้น แต่อยู่ที่พฤติการณ์อันเป็นเนื้อหาของความผิดที่กล่าวหา รวมทั้งสภาพของข้อหาด้วยว่าพอที่จะทำให้ผู้ต้องหาทราบหรือไม่ว่าตนถูกกล่าวหาว่ากระทำการอันเป็นความผิดในเรื่องใด อย่างไร และข้อหาที่แจ้งจะต้องเป็นข้อหาที่ต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดตามข้อหา⁵⁰ และจะต้องแจ้งข้อหาหรือเหตุและรายละเอียดตามสมควรในการที่ถูกจับกุมหรือถูกตรวจค้นโดยไม่ชักช้า⁵¹ และการแจ้ง

⁴⁹ จิตติ เจริญจำ, "พยานในชั้นสอบสวนต้องสอบให้ดี", หน้า 76.

⁵⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2538 มาตรา 30
วรรค 2.

⁵¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2538 มาตรา 30
วรรค 3.

ข้อหาจะกระทำโดยเพิ่มข้อหาที่มีโทษหนักเกินกว่าโทษสำหรับการกระทำของผู้ถูกกล่าวหา⁵² ผลของการไม่แจ้งข้อหาต่อผู้ต้องหา เท่ากับว่ายังไม่ได้มีการสอบสวนผู้ต้องหาในข้อหา นั้น พนักงานอัยการจึงไม่มีอำนาจฟ้องในข้อหา นั้น หากมีการสอบสวนผู้ต้องหานั้นเพิ่มเติมในเรื่อง เดียวกันเจ้าพนักงานไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามวิธีการก่อนถามคำให้การอีก⁵³ เมื่อพนักงานสอบสวน แจ้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการสอบคำให้การก่อนที่จะสอบสวนพนักงานสอบสวน จะต้องเตือนผู้ต้องหา คือบอกให้ทราบก่อนว่าถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวนั้นอาจใช้เป็นพยาน หลักฐานยืนยันเขาในการพิจารณาได้⁵⁴ การไม่กล่าวเตือนจะทำให้คำให้การนั้นถึงแม้จะเป็นพยาน หลักฐานที่ได้มาโดยชอบโดยสมัครใจของผู้ต้องหาก็ตาม⁵⁵ คำให้การนั้นก็อาจเสียไปโดยศาล ไม่อาจรับฟังได้ เช่น คำรับของจำเลยชั้นสอบสวน และพนักงานสอบสวนจดโดยมิได้ตักเตือนให้ ผู้ต้องหาทราบก่อนว่าถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันเขาในการพิจารณา ได้จะฟังยืนยันจำเลยไม่ได้⁵⁶ การสอบสวนถามคำให้การจำเลยชั้นสอบสวนเมื่อเจ้าพนักงานไม่เตือน จำเลย ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 บัญญัติไว้คำให้การนั้น จะใช้อ้างเป็นพยานหลักฐานยืนยันจำเลยไม่ได้⁵⁷ คำรับสารภาพชั้นสอบสวนซึ่งมีเหตุน่าสงสัย ในพฤติการณ์ที่เจ้าพนักงานได้รับคำสารภาพนั้นมาทั้งมิได้เตือนจำเลยก่อนตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 รับฟังยืนยันจำเลยไม่ได้⁵⁸ ซึ่งเราจะเห็นได้ว่าตามปกติแล้ว

⁵² ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2523 ข้อ 6.

⁵³ คำพิพากษาฎีกาที่ 69/2489.

⁵⁴ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134.

⁵⁵ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 135.

⁵⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 769/2482.

⁵⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 1304/2483

⁵⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 57/2498.

คำให้การของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนใช้ยันจำเลยในชั้นพิจารณาของศาลได้ ถ้าได้ปฏิบัติตาม บทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดไว้ เช่น คำให้การของจำเลยในชั้นสอบสวนใช้ยันจำเลยในชั้น พิจารณาของ ศาลได้ หากมีพยานหลักฐานประกอบฟังได้ว่าจำเลยให้การรับสารภาพโดยสมัครใจ และตามความสัตย์จริง⁵⁹ คำให้การสอบสวนของจำเลยที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวน โดยชอบ ย่อมใช้เป็นพยานหลักฐานยันจำเลยได้ และศาลย่อมอาศัยคำรับสารภาพของจำเลย ชั้นสอบสวนประกอบคำพยานบุคคลของโจทก์ได้⁶⁰ คำให้การชั้นสอบสวนของจำเลยคนหนึ่งนั้น ใช้ยันตัวจำเลยผู้นั้นได้ แต่จะใช้ยันจำเลยอื่นไม่ได้⁶¹

อย่างไรก็ดีกฎหมายกำหนดให้เดือนเฉพาะการสอบสวนเท่านั้นไม่ได้หมายรวมถึงการ ทำบันทึกการจับกุมด้วย ดังนั้นแม้ไม่เดือนศาลก็รับฟังได้ เช่น บันทึกการจับกุมของเจ้าพนักงาน ตำรวจผู้จับกุมที่ไม่ได้บอกให้ผู้ถูกจับกุมทราบก่อนว่าถ้อยคำที่ผู้ถูกจับดังกล่าวอาจใช้เป็นพยาน หลักฐานยันเขาในการพิจารณาได้ รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้⁶² และการสอบสวนผู้ต้องหาซึ่ง ไม่รู้หรือไม่เข้าใจภาษาไทย เมื่อพนักงานสอบสวนให้มีล่ามแปลคำให้การผู้ต้องหาในระหว่าง สอบสวนล่ามจะต้องสาบานตัวก่อนแปลคำให้การตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 วรรคสอง ถ้าล่ามมิได้สาบานตัวก่อนแปลคำให้การของผู้ต้องหา จะมีผลทำให้ไม่อาจ ใช้คำให้การของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนมารับฟังเป็นพยานหลักฐานยันจำเลยในชั้นพิจารณาได้⁶³

⁵⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1559/2508.

⁶⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 243/2509.

⁶¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 440/2486.

⁶² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 667/2535.

⁶³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 403/2537.

ส่วนการสอบสวนพยานนั้น พนักงานสอบสวนจะให้พยานปฏิญาณหรือสาบานตัวหรือไม่สำคัญ เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133 ไม่ได้บังคับไว้เด็ดขาดจึงไม่ทำให้ การสอบสวนเสียไป⁶⁴

กล่าวคือถ้าการสอบสวนผู้ต้องหาซึ่งไม่รู้และเข้าใจภาษาไทยต้องใช้ล่ามแปล และล่าม จะต้องสาบานตัวก่อนแปลคำให้การ ถ้าล่ามมิได้สาบานตัวคำให้การนั้นถึงแม้ได้มาโดยชอบ โดยสมัครใจของผู้ต้องหาก็ตาม ศาลก็ไม่รับฟัง และคำให้การดังกล่าวต้องเป็นคำให้การในฐานะ ผู้ต้องหามิใช่ในฐานะพยานจึงจะใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันจำเลยในชั้นพิจารณาได้ เช่น ก่อนจับกุมจำเลย พนักงานสอบสวนได้เรียกจำเลยมาสอบสวนในฐานะพยาน และทำบันทึกคำให้การไว้ ซึ่งตามบันทึกคำให้การดังกล่าวก็ระบุว่าเป็นคำให้การของจำเลยในฐานะเป็นพยานมิใช่ในฐานะ ผู้ต้องหา ไม่มีข้อความที่แสดงว่าได้บอกให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่าถ้อยคำที่ผู้ต้องหากล่าวนั้นอาจใช้ เป็นพยานหลักฐานยืนยันตนในการพิจารณาได้ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 บัญญัติไว้ เช่นนี้จะถือว่าเป็นบันทึกคำให้การของผู้ต้องหาไม่ได้ เมื่อโจทก์ไม่มี ประจักษ์พยานหรือพยานแวดล้อมให้ฟังว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้อง ถ้าฟังบันทึกคำให้การ ชั้นสอบสวนของจำเลยซึ่งให้การไว้ในฐานะพยานมิใช่ในฐานะผู้ต้องหา ยังฟังลงโทษจำเลยไม่ได้⁶⁵

และการจดคำให้การของพนักงานสอบสวนนั้นจะต้องใช้วิธีถามบุคคลดังกล่าวโดย ตั้งคำถามให้ตอบ แล้วบันทึกคำถามและคำให้การตอบคำถามเป็นลำดับไปจนกว่าจะถึงคำถาม สุดท้าย⁶⁶

⁶⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 614/2486.

⁶⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 1581/2531.

⁶⁶ ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี พ.ศ. 2538, ลักษณะ 8 สอบสวน (บทที่ 5 การถามปากคำ) ข้อ 7, หน้า 209.

การกำหนดวิธีการจดคำให้การดังกล่าวไว้เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ชัดเจนและถูกต้องตามที่พยานประสงค์จะให้การ⁶⁷

แต่ยังมีพนักงานสอบสวนบางรายที่กระทำการจดหรือพิมพ์คำให้การของพยานหรือผู้ต้องหาไว้ล่วงหน้า แล้วให้พยานหรือผู้ต้องหาลงลายมือชื่อ ซึ่งแท้จริงแล้วพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนโดยได้ปฏิบัติตามหลักควบคุมของพนักงานสอบสวนในวิธีการสอบสวนปากคำผู้ต้องหาหรือพยานแล้วก็ตาม⁶⁸ โดยปกติแล้วคำให้การที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมายดังกล่าวแล้วศาลจะรับฟัง แต่ถ้าพนักงานสอบสวนได้ใช้วิธีการจดคำให้การแล้วบันทึกเรียบเรียงขึ้นเองในลักษณะของการบรรยายข้อเท็จจริง ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่ชอบ ดังนั้น พยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนที่ได้มานั้นเป็นการได้มาโดยชอบ แต่พนักงานสอบสวนไม่ได้ปฏิบัติตามวิธีการในระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีดังกล่าว คำให้การของพยานหรือผู้ต้องหานั้นศาลอาจไม่รับฟังคำให้การที่ปฏิบัติโดยวิธีการที่ไม่ชอบดังกล่าวได้ การที่ได้กำหนดวิธีการถามปากคำผู้ต้องหาหรือพยานไว้ในระเบียบนั้นก็เพื่อเป็นการป้องกันมิให้พนักงานสอบสวนทำการแต่งเรื่องหรือบิดเบือนข้อเท็จจริงของคำพยานดังกล่าวขึ้นมาเอง

และปกติคำให้การชั้นสอบสวนเป็นพยานบอกเล่า เมื่อไม่ได้ตัวผู้ให้การมาเบิกความที่ศาล ศาลจะไม่รับฟังถึงแม้จำเลยจะรับรองต่อหน้าศาลว่าให้รับฟังพยานบอกเล่าได้ศาลก็รับฟังไม่ได้ เช่น แม้จำเลยจะยอมให้ถือเอาคำให้การของพยานชั้นสอบสวนเป็นคำเบิกความของพยานในชั้นศาลด้วย ก็ไม่อาจถือได้ว่าคำให้การชั้นสอบสวนนั้นเป็นคำเบิกความของพยานในศาลได้ เพราะพยานไม่ได้เข้าเบิกความต่อศาลเอง⁶⁹ คำให้การของพยานในชั้นสอบสวน

⁶⁷ สุจินต์ ทิมสุวรรณ, “งานกรมอัยการกับความสงบเรียบร้อยในสังคม” วารสารอัยการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 56 (สิงหาคม, 2525). หน้า 13

⁶⁸ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133, 135.

⁶⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1264/2514.

เป็นพยานบอกเล่าจะรับฟังได้แต่เพียงเป็นพยานประกอบคำเบิกความของพยานในชั้นศาล เมื่อคำเบิกความของพยานโจทก์ในชั้นศาลไม่มีผู้ใดรู้เห็นว่าจำเลยกระทำความผิด คงมีแต่เพียงคำให้การของพยานในชั้นสอบสวนเท่านั้น พยานหลักฐานของโจทก์จึงไม่พอฟังลงโทษจำเลยได้⁷⁰ และคำให้การของพยานในชั้นสอบสวนเป็นพยานบอกเล่าจะรับฟังได้แต่เป็นพยานประกอบคำเบิกความของพยานในชั้นศาลเท่านั้น เมื่อโจทก์ไม่ได้ตัวพยานมาสืบ คงส่งแต่คำให้การพยานชั้นสอบสวนมาเป็นพยานเท่านั้นจึงรับฟังไม่ได้⁷¹

แต่บางครั้งอาจใช้เป็นคำประกอบคำเบิกความของพยานอื่นก็ได้ แต่มีน้ำหนักน้อย เช่น คำให้การชั้นสอบสวนเป็นพยานบอกเล่า เมื่อไม่ได้ตัวผู้ให้การมาเบิกความที่ศาลเพราะตายเสียก่อน แต่ก็อาจใช้ได้ แต่มีน้ำหนักน้อย และใช้เป็นคำประกอบคำเบิกความของพยานอื่นได้⁷² และคำให้การของ ร. ชั้นสอบสวนเป็นพยานบอกเล่าเมื่อไม่ได้ตัว ร. มาสืบเบิกความที่ศาล เพราะถูกคนร้ายยิงตายเสียก่อน แม้จะมีน้ำหนักน้อยแต่ก็ใช้เป็นคำประกอบคำเบิกความของพยานอื่นได้⁷³ และคำให้การชั้นสอบสวนของผู้ตายซึ่งถูกยิงที่ให้การไว้ก่อนถึงแก่ความตาย เป็นพยานบอกเล่าและมีใช้คำบอกเล่าเมื่อรู้ตัวว่าจะตาย จึงรับฟังได้เพียงพยานประกอบ⁷⁴ และกรณีคำขัดทอด หมายถึงคำของผู้ร้ายขัดกัน ชั้นสอบสวนรับฟังได้แต่ชั้นศาลจะไม่รับฟังเลย⁷⁵

⁷⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 656/2519.

⁷¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 2171/2527.

⁷² คำพิพากษาฎีกาที่ 692/2499.

⁷³ คำพิพากษาฎีกาที่ 1769/2509.

⁷⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 702/2529.

⁷⁵ สมพร พรหมนิตถาวร, พยานหลักฐานคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, มกราคม 2537. หน้า 151.

ทั้งนี้โดยหลักที่ว่าคำขจัดทอของผู้กระทำผิดด้วยกันนั้นอาจเป็นจริงก็ได้ ไม่เป็นจริงก็ได้ เพราะตามปกติคนเรามักจะป้ายความผิดให้คนอื่น ยิ่งเป็นผู้ต้องหาในคดีอาญาด้วยแล้วยังมีเหตุผลที่น่าเชื่อว่าผู้ต้องหาจะให้การอย่างไรก็ได้ หรือไม่ให้การก็ได้ เป็นสิทธิที่กฎหมายให้ไว้ เช่น ถ้าฟังแต่คำขจัดทอของผู้ร่วมกระทำผิดด้วยกันเพียงอย่างเดียวนั้นไม่มีน้ำหนักรับฟังลงโทษจำเลยได้⁷⁶ คำให้การชั้นสอบสวนที่ให้การขจัดทอจำเลยอีกคนหนึ่งนั้นใช้ยืนยันได้เฉพาะผู้ให้การจะใช้ประกอบการพิจารณาสำหรับจำเลยคนที่ถูกขจัดทอไม่ได้⁷⁷

แต่คำพยานขจัดทอกฎหมายมิได้ห้ามรับฟังเสียทีเดียว แต่มีน้ำหนักน้อย ต้องมีพยานอื่นประกอบ⁷⁸ เช่น คำให้การของผู้เสียหาย และประจักษ์พยานที่ให้ไว้ในชั้นสอบสวน รวมทั้งบันทึกการชี้ตัวจำเลยเป็นพยานบอกเล่า เมื่อไม่ได้ตัวผู้เสียหายและประจักษ์พยานมาเบิกความต่อศาลเพราะใจก็ไม่สามารถติดตามตัวมาได้ ย่อมเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักน้อยเช่นกัน แต่เมื่อฟังประกอบคำเบิกความขจัดทอของผู้มีส่วนร่วมกระทำผิดและคำรับสารภาพในชั้นสอบสวนที่จำเลยได้ให้ไว้ด้วยความสมัครใจแล้ว หากมีน้ำหนักฟังได้ว่าจำเลยกระทำผิดจริงก็สามารถรับฟังลงโทษจำเลยได้⁷⁹

สำหรับการสอบสวนโดยเอาเครื่องจับเท็จ (polygraph) ของเจ้าหน้าที่ “เอฟ บี ไอ” สหรัฐอเมริกามาใช้ในการสอบสวน และสามารถจับเท็จในตัวหม่อมลูกปลาได้ จนในที่สุด “หม่อมลูกปลา” ก็ยอมจำนนและรับสารภาพว่าเป็นผู้ซังกาแฟและใส่ยาพิษให้หม่อมเจ้าสุธิติพันธ์ดี⁸⁰

⁷⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2103/2525.

⁷⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 81/2530.

⁷⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 541/2529.

⁷⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 968/2529.

⁸⁰ วารสารฐานสัจพดาหิวจรณ์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 170 วันที่ 26 กรกฎาคม - 1 สิงหาคม

ซึ่งการตรวจพิสูจน์หลักฐานในทางวิทยาการเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันในคดี ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าในทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เจริญก้าวหน้าไปอย่างมากมาย และสามารถให้ข้อเท็จจริงในทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ รวดเร็ว สามารถตรวจพิสูจน์ในทางวิทยาการอันเป็นประโยชน์ในการสอบสวนกลั่นกรองพยานหลักฐานได้อย่างมาก เช่น การตรวจพิสูจน์ด้านวิทยาศาสตร์และทางด้านนิติเวช เป็นต้น แต่ถึงอย่างไรก็ตามการสอบสวนปากคำผู้ต้องหากรณีใช้เครื่องจับเท็จมาช่วยในการสอบสวนด้วยนั้น เครื่องจับเท็จดังกล่าวนี้ขณะทำการสอบสวนโดยจะนำมาจับหรือวัดที่คลื่นหัวใจว่ามีการตอบสนองเพียงใดในขณะที่ทำการสอบสวนอยู่นั้น ซึ่งโดยปกติแล้วคนทั่วไปย่อมมีลักษณะทางพันธุกรรมที่แตกต่างกันออกไป และถ้านำไปใช้ในการสอบสวนกับผู้ต้องหาที่มีความเชี่ยวชาญไม่วันไหน ก็ยากที่จะจับผิดได้ง่าย แต่ถ้านำไปใช้กับบุคคลที่มีความอ่อนไหวทางจิตใจหรือมีความกดดันอยู่แล้วในขณะที่ทำการสอบสวนนั้น ผลก็อาจจะปรากฏออกมาในทางตรงกันข้ามได้ จากสาเหตุดังกล่าวนี้ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร อัยการสูงสุด ได้มีความเห็นว่า "การใช้เครื่องจับเท็จช่วยในการสอบสวนนั้นไม่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของจำเลยในชั้นศาลได้"

ฉะนั้นพนักงานสอบสวนต้องพึงระมัดระวังในการรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าวด้วย ซึ่งบางครั้งถึงแม้เป็นพยานหลักฐานโดยชอบ ศาลอาจไม่รับฟังได้หรือมีน้ำหนักน้อย พนักงานสอบสวนจึงต้องกลั่นกรองพยานหลักฐานดังกล่าวด้วยความรอบคอบ ละเอียดละเอียด และต้องพยายามมิให้มีพยานหลักฐานดังกล่าวตั้งน้อยอยู่ในสำนวน โดยต้องคำนึงถึงหลักการกลั่นกรองให้ได้พยานหลักฐานที่มีคุณค่าในการรับฟังเข้ามาในคดีให้มากที่สุด

4.4 ปัญหาการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานชั้นสอบสวน

พนักงานสอบสวนเป็นเจ้าของพนักงานของรัฐเบื้องต้นที่ใกล้ชิดกับการเกิดเหตุในคดีอาญา เพราะเป็นผู้ที่พบเห็นและค้นหาความจริงในการกระทำความผิดนั้นก่อนเจ้าพนักงานอื่น โดยเป็นผู้ที่จะต้องสอบและรวบรวมข้อเท็จจริงเข้าสู่สำนวนการสอบสวน ผู้ที่เป็นพนักงานสอบสวนจึงมีหน้าที่ที่จะต้องรวบรวมพยานหลักฐานทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยาน

วัตถุประสงค์ ทั้งนี้เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิด มาฟ้องลงโทษ⁸¹

ในชั้นพนักงานสอบสวนก็ต้องรวบรวมพยานในลักษณะที่รับฟังได้ดังกล่าวนี้ให้เพียงพอ เพื่อให้พนักงานอัยการเชื่อว่ามีมูล (Prima facies case) จำเลยได้กระทำความผิดจริง หากพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนรวบรวมยังไม่เป็นการเพียงพอ พนักงานอัยการก็อาจมีคำสั่ง ไม่ฟ้องผู้ต้องหาที่จับกุมมานั้นได้⁸²

แต่เมื่อพนักงานสอบสวนได้รวบรวมพยานหลักฐานได้ยุติแล้ว ก่อนที่จะส่งสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการก็ต้องเสนอความเห็นว่าจะสั่งฟ้องหรือควรไม่ฟ้องผู้ต้องหาแล้วส่งสำนวนไปให้พนักงานอัยการเพื่อสั่งคดีต่อไป

ในการนี้พนักงานสอบสวนจึงมีหน้าที่ต้องเสนอความเห็นเกี่ยวกับคดีนั้นว่าจะฟ้องหรือไม่ฟ้อง การเสนอความเห็นดังกล่าวจะต้องใช้ดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานเช่นเดียวกัน แต่การใช้ดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนนั้นไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงวิธีการชั่งน้ำหนักไว้⁸³ ในกรณีนี้จึงหมายความว่าพนักงานสอบสวนสามารถใช้ดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานได้อย่างกว้างขวาง ไม่มีขอบเขตจำกัด แต่ต้องอยู่ในลักษณะของการมีเหตุผลที่เป็นไปได้ หากพยานหลักฐานฟังได้และมีมูล (Prima facies case) พนักงานสอบสวนก็จะมีความเห็นควรสั่งฟ้อง แต่ถ้าพยานหลักฐานไม่พอก็อาจมีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้องได้

⁸¹ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11), 131.

⁸² จิตติ เจริญจำ, พยานในคดีอาญา. หน้า 130.

⁸³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 131-132.

ซึ่งปัญหาของการซึ่งนำหนักของพยานหลักฐานชั้นสอบสวนดังได้กล่าวมาแล้วว่าไม่มีกฎหมายบัญญัติบังคับไว้ว่าต้องเป็นเช่นไร หรือไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนนั่นเอง เพราะฉะนั้นการซึ่งนำหนักพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนนั้น การใช้ดุลพินิจต้องกระทำอย่างมีความละเอียด รอบคอบ โดยวิเคราะห์ถึงพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้ทำการรวบรวมมาได้ ว่ามีความสมเหตุสมผลของกันและกันหรือไม่ โดยต้องคำนึงถึงการได้มาของพยานหลักฐานต่าง ๆ มีที่มาอย่างไร สอดคล้องต้องกันกับพยานหลักฐานอื่นในคดีอย่างไร

เช่น พยานหลักฐานที่ได้จากผลการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ หรือการตรวจพิสูจน์บาดแผล หรือศพ ทางนิติเวชโดยผู้ชำนาญการพิเศษนั้น เมื่อผลการตรวจพิสูจน์ของผู้ชำนาญการยืนยันมาอย่างไรเราก็ต้องนำไปวิเคราะห์กับพยานหลักฐานอื่น ๆ ในคดีว่ามีความสอดคล้องหรือมีความน่าเชื่อถือได้เพียงใด เพราะพยานหลักฐานที่เราทำการรวบรวมมา โดยเฉพาะพยานบุคคลอาจมีการให้การปรัปรำหรือกลั่นแกล้งให้การไม่ตรงตามความเป็นจริงได้

พนักงานสอบสวนจึงต้องใช้ดุลพินิจในการซึ่งนำหนักคำพยาน และพยานหลักฐานอื่น ๆ ในคดีอย่างลึกซึ้งตามลักษณะและสภาพของพยานหลักฐานได้ โดยหากพนักงานสอบสวนเชื่อว่าไม่เป็นความจริงหรือพยานไม่เห็นแต่ให้การกลั่นแกล้งพนักงานสอบสวนก็ย่อมแสดงเหตุผลและใช้ดุลพินิจแสดงความคิดเห็นในลักษณะเป็นพยานที่ไม่เพียงพอหรือสงสัยก็ได้

แต่ในบางครั้งการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนไม่ได้ใช้ดุลพินิจอย่างลึกซึ้งถึงลักษณะและสภาพของพยาน โดยไม่คำนึงถึงระบบหลักเหตุผล (Rational Model) แล้วก็อาจทำให้การกลั่นกรองคดีในชั้นสอบสวนเกิดการผิดพลาดได้ง่าย

และปัญหาอีกอย่างหนึ่งของการซึ่งนำหนักพยานชั้นสอบสวนก็คือพนักงานสอบสวนไม่ทำการค้นหาความจริงในคดี แต่จะทำการสอบสวนเฉพาะพยานหลักฐานที่มุ่งพิสูจน์ว่าผู้ต้องหาได้กระทำผิดหรือไม่ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งพนักงานสอบสวนได้กระทำตนเป็นฝ่ายตรงข้ามกับผู้ต้องหา พยานหลักฐานที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องหาจะไม่ทำการสอบสวนรวบรวมมา ผลของการสอบสวนที่มุ่งไปในทางรวบรวมพยานหลักฐานฝ่ายผู้เสียหาย เพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำผิดเป็นหลักใหญ่ จะส่งผลอย่างสำคัญมาถึงพนักงานอัยการในการพิจารณาพยานหลักฐานในจำนวนการสอบสวนเพื่อสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง

ความจริงแล้วพนักงานสอบสวนจะต้องเป็นผู้ค้นหาความจริง เป็นผู้ให้ความเป็นธรรม แก่ทั้งสองฝ่าย คือฝ่ายผู้เสียหาย และฝ่ายผู้ต้องหา แล้วรวบรวมพยานหลักฐานทั้งที่เป็นผลดี และผลร้ายแก่ผู้ต้องหา เพื่อให้ผู้ต้องหาได้รับความเป็นธรรม⁸⁴

ซึ่งการค้นหาความจริงของพนักงานสอบสวนนั้นก็เพื่อให้ได้พยานหลักฐานของ ทั้งสองฝ่ายมาบริบูรณ์ที่สุด ซึ่งจะให้เกิดความเป็นธรรมได้มากที่สุดต่อการกลั่นกรองซึ่งนำหน้า พยานของพนักงานสอบสวนในมูลคดีนั่นเอง โดยพนักงานสอบสวนต้องอาศัยการสืบสวนแสวงหา พยานหลักฐานเข้ามาช่วยในการค้นหาความจริงให้มากที่สุด มิใช่เพียงรับฟังแต่คู่กรณีเท่านั้น

ซึ่งการสืบสวนคดีอาญาเป็นกระบวนการขั้นต้นในการสอบสวนกลั่นกรองพยาน หลักฐานชั้นสอบสวน และมีประโยชน์ต่อพนักงานในการรวบรวมพยานหลักฐาน และการ ชั่งน้ำหนักของพยานหลักฐานได้อย่างดีที่สุด

เมื่อการสืบสวนแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานได้กระทำไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในการพิสูจน์ความผิด หรือการพิสูจน์พยานในคดีอาญามีความถูกต้องของการได้มาอย่างใด

⁸⁴ รจิต แสงสุก, “มาตรการกลั่นกรองมูลคดีอาญาก่อนการพิจารณาของศาล” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529, หน้า 167.

โดยไม่ต้องให้ศาลเกิดความสงสัยในข้อเท็จจริงใด ๆ ได้ แม้แต่จำเลยจะรับสารภาพก็ตาม โดยต้องคิดอยู่เสมอว่าจำเลยอาจกลับคำในชั้นศาลก็ได้ แม้แต่พยานเองก็เช่นเดียวกันอาจกลับคำให้การที่ให้ไว้ครั้งแรกได้⁸⁵ พนักงานสอบสวนจึงควรสืบข้อเท็จจริงหรือสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปถึงการกระทำผิดของจำเลยได้อย่างสอดคล้องต้องกัน สมเหตุผล เพื่อให้ศาลเชื่อได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิดจริง

⁸⁵ ดังคดี นายสุขสันต์ คงอุดม หรือ แมน เตาปูน ก่อเหตุยิง นายอัษฎมงคล ตันเต็มทรัพย์ จนได้รับบาดเจ็บ เหตุเกิดเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2540 พนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวน นายอัษฎมงคลฯ ผู้เสียหายได้ยืนยันว่า นายสุขสันต์ฯ เป็นผู้ยิงตนได้รับบาดเจ็บ แต่ต่อมาปรากฏว่าผู้เสียหายได้ร้องขอเปลี่ยนคำให้การใหม่โดยระบุว่าจำหน้ามือปีนไม่ได้ ทางพนักงานสอบสวนจึงต้องทำการสอบสวนเพิ่มเติมใหม่ แล้วส่งให้อัยการพิจารณาอีกครั้งว่า จำนวนเดิม หรือจำนวนใหม่อันไหนมีน้ำหนักมากกว่ากัน และหลังจากพนักงานสอบสวนส่งสำนวนการสอบสวนและทำความเข้าใจควรสั่งฟ้องผู้ต้องหาให้อัยการ แล้วมีการตั้งคณะกรรมการพิจารณาคดีขึ้น โดยมี นายมนูญ จรูญพร รองอัยการสูงสุด เป็นหัวหน้าคณะทำงานร่วมกับอัยการฝ่ายต่าง ๆ โดยได้พิจารณาสำนวนรวมทั้งหนังสือเปลี่ยนคำให้การใหม่ของผู้เสียหาย ซึ่งแตกต่างจากคำให้การครั้งแรกอย่างสิ้นเชิง

ดังนั้น เพื่อความชัดเจนในข้อเท็จจริงทางคณะทำงานจึงมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนสอบสวนพยานเพิ่มเติม นอกจากนี้ทางคณะทำงานยังออกไปตรวจสถานที่เกิดเหตุร่วมกับ พล.ต.ต.จงรัก จุฑานนท์ ผู้ช่วย ผบ.ชน. โดยเฉพาะเรื่องแสงไฟจากห้องน้ำว่ามีความสว่างเพียงพอในการมองเห็นสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้หรือไม่ ซึ่งสร้างความมั่นใจให้คณะทำงานแล้วนำมาซึ่งน้ำหนักระหว่างคำให้การครั้งแรกกับคำให้การใหม่ของผู้เสียหายประกอบกับหลักฐานและพยานแวดล้อม ในที่สุดคณะทำงานได้ข้อสรุปว่าคำให้การครั้งแรกของผู้เสียหายที่ระบุว่า นายสุขสันต์ฯ เป็นผู้ทำร้ายและใช้อาวุธปืนยิงนั้นมีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากกว่าคำให้การครั้งหลังสุด จึงเห็นควรยื่นฟ้องดังกล่าว (หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 5 กรกฎาคม 2540, หน้า 14.)

การใช้วิธีการสืบสวนมาช่วยในการค้นหาความจริงของพนักงานสอบสวน แม้อาจทำให้เกิดความไม่สะดวกแก่พนักงานสอบสวน และเป็นการเพิ่มภาระแก่พนักงานสอบสวนก็ตาม แต่จะช่วยให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับการคุ้มครองมากขึ้น⁸⁶ และช่วยทำให้การรวบรวมกลิ่นกรองพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนได้เป็นไปโดยละเอียดมากขึ้น ซึ่งก็จะมีผลสูงสุดต่อการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนในการชี้แนะพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์มูลคดีเบื้องต้นในการมีความเห็นทางคดีของพนักงานสอบสวนต่อไป

แต่ถ้าพนักงานสอบสวนไม่พยายามทำการรวบรวมพยานหลักฐาน โดยไม่คำนึงถึงการแสวงหาพยานหลักฐานต่าง ๆ มาโดยวิธีการอันชอบด้วยกฎหมายให้มากที่สุดแล้ว โดยขาดสามัญสำนึกคุณสมบัติของพนักงานสอบสวนที่ดี ผลเสียก็จะติดตามมาอย่างมากมายต่อกระบวนการยุติธรรม

4.5 แนวทางปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การกลิ่นกรองชั้นสอบสวนมีประสิทธิภาพ

บทบาทหน้าที่ในการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนนั้น มีความสำคัญยิ่งต่องานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะถ้าพนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานอย่างหละหลวม ขาดความรู้ เชี่ยวชาญ ขาดคุณธรรม ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติโดยมิชอบไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือประมาทเลินเล่อ ขาดปฏิภาณไหวพริบหรือกลยุทธ์ในการสอบสวนแล้ว ความหวังจะให้กระบวนการยุติธรรมในชั้นอัยการหรือศาลคดีประสบความสำเร็จย่อมเป็นไปได้ยากเพราะเมื่อพนักงานสอบสวนไม่ทำการรวบรวมกลิ่นกรองพยานหลักฐานที่มีคุณค่าในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง ก็จะมีผลทำให้พยานหลักฐานในคดีนั้นอ่อนไป หรือทำให้พยานหลักฐานในการวินิจฉัยคดีของพนักงานอัยการ หรือศาล เบี่ยงเบนไปจากความถูกต้อง และความยุติธรรมตั้งแต่ต้น

⁸⁶ สุจินต์ ทิมสุวรรณ, "บทความพิเศษปัญหาบางประการในการสอบสวนคดีอาญา".

มีผู้กล่าวไว้ว่า “พนักงานสอบสวนเมื่อมีผู้มาร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีมิใช่ว่าจะมุ่งหาพยานหลักฐานเพื่อฟ้องผู้ต้องหาแต่อย่างเดียว จะต้องพิจารณาถึงหลักฐานต่าง ๆ เพราะบางครั้งอาจเป็นเรื่องแก่งกล่าวหากัน ฉะนั้นพนักงานสอบสวนที่ดีจะต้องพยายามสืบหาหลักฐานต่าง ๆ มาพิสูจน์ความผิดที่กล่าวหากันด้วย หากปรากฏว่าไม่เป็นความจริงผู้ต้องหาจะพ้นจากการที่จะต้องรับโทษ นับว่าเป็นการสอบสวนที่ให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ต้องหาอย่างยิ่ง”⁸⁷

ดังนั้น การรวบรวมหลักฐานกรองพยานหลักฐานชั้นสอบสวนนั้น พนักงานสอบสวนจะต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด เกี่ยวกับการกระทำความผิดที่ถูกกล่าวหาและเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำความผิด และพิสูจน์ให้เห็นความผิด เพื่อให้ได้ความจริงต่อกระบวนการชั้นพิจารณาของศาล พนักงานสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานเพียงเพื่อใช้ยืนยันผู้ต้องหาเพียงอย่างเดียวไม่ได้ แต่ต้องคำนึงถึงพยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาด้วย⁸⁸ รวมทั้งพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษของผู้ต้องหา เนื่องจากผลวินิจฉัยว่าสิ่งใดจริงหรือไม่ต้องพิจารณาโดยฟังความทุกฝ่าย แต่ในความเป็นจริงพนักงานสอบสวนมักจะกระทำตัวเป็นคู่ความกับผู้ต้องหาเสียเอง โดยจะรวบรวมพยานหลักฐานที่มุ่งจะพิสูจน์ให้เห็นเพียงว่าผู้ต้องหาคือผู้กระทำความผิด เป็นการลืมนำในบทบาทของตนที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด ทั้งที่เป็นผลดีและผลร้ายแก่ผู้ถูกกล่าวหาด้วย เพื่อที่จะให้พนักงานอัยการได้นำมาเป็นข้อเท็จจริงต่าง ๆ เหล่านี้แถลงต่อศาล ในกรณีศาลใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อลงโทษจำเลยให้เหมาะสมกับความผิดที่ได้กระทำ หรือเพื่อให้ศาลพิพากษาได้ถูกต้องเพราะศาลถือหลักฟังความทุกฝ่ายก่อนที่จะพิพากษานั้นเอง

⁸⁷ สืบ พงษ์สุวรรณ, “การให้ความเป็นธรรมในการสอบสวนและสิทธิของผู้ต้องหา” เอกสารการสัมมนานักกฎหมายแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 1 เรื่อง บทบาทของนักกฎหมายในสังคมปัจจุบัน ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (16-18 มกราคม 2513), หน้า 119.

⁸⁸ ความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา, ในรายงาน การประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 300-4/2527 (วันที่ 25 มกราคม 2527), หน้า 12.

และการที่บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 บัญญัติให้อำนาจแก่พนักงานอัยการที่จะสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติม หรือสั่งให้พนักงานสอบสวนส่งพยานมาทำการซักถามก่อนที่จะสั่งคดี ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่ากฎหมายให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการที่จะต้องร่วมกันค้นหาความจริงในคดีให้มากที่สุด โดยได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐาน และพนักงานอัยการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมการตรวจสอบพยานหลักฐานในสำนวนการสอบสวนและสั่งคดี ก็คือมีอำนาจเด็ดขาดในการมีความเห็นสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหา นั่นเอง หรืออาจกล่าวได้ว่าพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการมีหน้าที่ร่วมกันในการกลั่นกรองพยานหลักฐานในมูลคดีก่อนฟ้องต่อศาล และเราจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 162 (2) ที่ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจในการสั่งไต่สวนมูลฟ้องในกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ซึ่งโดยปกติในทางปฏิบัติแล้วศาลจะใช้ดุลพินิจไม่ได้สวนมูลฟ้อง ทั้งนี้ เพราะคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้ผ่านการกลั่นกรองมาแล้วถึง 2 ชั้น ดังนั้น การที่กฎหมายห้ามมิให้พนักงานอัยการฟ้องคดีโดยไม่มีการสอบสวน⁸⁹ กับการที่พนักงานอัยการฟ้องคดีแล้วศาลไม่ต้องทำการไต่สวนก่อน ทำให้การสอบสวนกลั่นกรองมูลคดีของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการมีความสำคัญมากต่อการพิจารณาคดีในชั้นศาล ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่ากฎหมายให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐจะต้องดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมที่ชอบธรรม และเที่ยงธรรม ตามหลัก (Due Process of Law) ดังนั้นการดำเนินคดีอาญาของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการจะต้องวางตัวเป็นกลางและกระทำการที่เป็นประโยชน์แก่จำเลยหรือผู้ต้องหา⁹⁰

⁸⁹ ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120.

⁹⁰ ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3436/2524.

จากการสอบสวนที่จะมีผลทำให้การสั่งฟ้องคดีอาญาต่อศาลนั้นจะต้องได้ความถึงขนาดว่าคดีมีมูล (Prima facies case) ฉะนั้น การสอบสวนจึงต้องเล็งเห็นถึงความสำคัญของผู้ที่ทำการสอบสวนมากกว่าประเด็นที่ว่า การสอบสวนควรขึ้นอยู่กับองค์กรใด แต่ความจริงแล้วการสอบสวนกลั่นกรองมูลคดีจะมีประสิทธิภาพหรือมีความเป็นธรรมเพียงใดจึงขึ้นอยู่กับเจ้าพนักงานที่ทำการสอบสวนว่ามีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม เพียงพอที่จะอำนวยความสะดวกยุติธรรมหรือไม่ กล่าวคือ พนักงานสอบสวนจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ มีคุณธรรม และมีจรรยาบรรณที่ดี นั่นเอง และจากการที่บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 ได้ให้อำนาจแก่พนักงานอัยการในการควบคุมตรวจสอบพยานหลักฐานก่อนฟ้องคดีต่อศาล หากพยานหลักฐานยังไม่เป็นที่พอใจก็สั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนจัดหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ กล่าวคือ พนักงานอัยการจะฟ้องร้องผู้ถูกกล่าวหาต่อศาลได้ก็ต่อเมื่อมีพยานหลักฐานอันควรเชื่อว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดอาญาจริง และพยานหลักฐานนั้นเพียงพอ (Prima facies case) ที่จะพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผูกระทำความผิดจริง (Prove Beyond reasonable Doubt) ดังนั้นพนักงานอัยการเองซึ่งมีหน้าที่ร่วมกับพนักงานสอบสวนในการกลั่นกรองพยานหลักฐานชั้นสอบสวนนั้นก็จะต้องมีคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้นที่พนักงานสอบสวนอันพึงมีด้วย นั่นก็คือหมายความว่าผู้ที่ทำการสอบสวนและกลั่นกรองจะต้องมีความบริสุทธิ์ยุติธรรมในการค้นหาความจริงและรวบรวมพยานหลักฐานนั่นเอง

ถึงอย่างไรก็ตาม ที่ได้กล่าวมาแล้วว่าพนักงานสอบสวนต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถดีนั้น ในบางครั้งมีคดีสำคัญซึ่งเต็มไปด้วยความสลับซับซ้อนและยากแก่การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวน เพราะอาจจะมีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้องกับการสอบสวน ซึ่งเกินกำลังความสามารถของพนักงานสอบสวนที่เข้าเวรรับผิดชอบได้ ทั้งนี้เนื่องจากในปัจจุบันพนักงานสอบสวนที่ทำหน้าที่สอบสวนอยู่ตั้งแต่คดีเล็กน้อยจนถึงคดีที่มีปัญหาสลับซับซ้อน กรมตำรวจได้ปล่อยให้พนักงานสอบสวนที่ยังขาดประสบการณ์และความชำนาญเป็นผู้ทำการสอบสวนเป็นส่วนใหญ่ เป็นเหตุผลประการสำคัญที่ทำให้ประสิทธิภาพของการสอบสวนตกต่ำลง งานสอบสวนคดีอาญาจะมีประสิทธิภาพสูงได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากประชาชนและสามารถอำนวยความสะดวกยุติธรรมได้ดีนั้น พนักงานสอบสวนจะต้องมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการทำงานเพียงพอจึงจะทำให้งานสอบสวนบรรลุเป้าหมายได้ ซึ่งกรมตำรวจได้มีคำสั่งกรมตำรวจที่ 572/2538 เรื่อง การอำนวยความสะดวกยุติธรรมในการสอบสวนคดีอาญาลงวันที่ 8 สิงหาคม 2538 ข้อ 8 ไว้แล้ว โดยพนักงานสอบสวนต้องถือปฏิบัติอย่างจริงจัง

การให้ตำราวจชั้นผู้ใหญ่รับผิดชอบในการสอบสวน

1. คดีที่ผู้บังคับบัญชาระดับสารวัตรซึ่งเป็นหัวหน้าหน่วยงานหรือสารวัตรสอบสวน ต้องทำการสอบสวนด้วยตนเอง ได้แก่ คดีอุกฉกรรจ์หรือคดีสำคัญนอกเหนือจากที่กล่าวไว้ในข้อ 1 และ 2 โดยให้ถือปฏิบัติตามคำสั่งกรมตำรวจที่ 774/2537 ลงวันที่ 7 กรกฎาคม 2537 เรื่อง กำหนดหน้าที่การงานของตำแหน่งในสถานีตำรวจข้อ 4.6, 4.7 ด้วย หรือคดีที่ผู้บังคับบัญชา ระดับผู้บังคับการ หรือหัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัด เห็นสมควรให้ทำการสอบสวนด้วยตนเอง
2. คดีที่ผู้บังคับบัญชาระดับผู้กำกับการหรือรองผู้กำกับการต้องสอบสวนด้วยตนเอง ได้แก่
 - 2.1 คดีการลักพาตัวเรียกค่าไถ่
 - 2.2 คดีข่มขืนกระทำชำเราและฆ่า
 - 2.3 คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ สำหรับยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 1 และ 2 น้ำหนักตั้งแต่ 1,000 กรัมขึ้นไป ยาเสพติดให้โทษประเภทที่ 3, 4 และ 5 น้ำหนักตั้งแต่ 1,000 กิโลกรัม ขึ้นไป
 - 2.4 คดีเกี่ยวกับการก่อวินาศกรรม การจลาจลหรือการจลาจล
 - 2.5 คดีเกี่ยวกับพระบรมวงศานุวงศ์ ตั้งแต่ชั้นพระองค์เจ้าขึ้นไปต้องหาคดีอาญา
 - 2.6 คดีที่บุคคลในคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา ต้องหาคดีอาญาเว้นแต่เป็นคดีลหุโทษหรือคดีที่กระทำโดยประมาท
 - 2.7 คดีที่บุคคลในคณะทูต กงสุล และบุคคลในองค์การสหประชาชาติ หรือ องค์การรัฐต่างประเทศเข้ามาช่วยเหลือราชการในประเทศไทยเป็นผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาคดีอาญา
 - 2.8 คดีที่ผู้พิพากษา ข้าราชการพลเรือนระดับ 8 หรือเทียบเท่าขึ้นไป หรือ ข้าราชการทหาร ตำรวจ ตั้งแต่ชั้นพันเอก (พิเศษ) นาวาเอก (พิเศษ) นาวาอากาศเอก (พิเศษ) หรือพันตำรวจเอก (พิเศษ) ขึ้นไป ถูกจับหรือต้องหาคดีอาญาเว้นแต่เป็นคดีลหุโทษหรือคดีที่กระทำ โดยประมาท
 - 2.9 คดีกล่าวหานายตำรวจชั้นสารวัตรมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้เสีย
 - 2.10 ความผิดเกี่ยวกับการใช้อาวุธสงคราม วัตถุระเบิด ประกอบอาชญากรรม โดยมีผู้ร่วมกระทำผิดตั้งแต่ 10 คน ขึ้นไป
 - 2.11 คดีก่อความไม่สงบอันเกิดจากคนต่างด้าวจำนวนมาก

2.12 คดีที่ทำให้เกิดการเสียหายต่อสาธารณูปโภคของประชาชน เช่น ทำลายทางรถไฟ ทำลายโทรเลข โทรศัพท์ ไฟฟ้าหรือประปา เป็นต้น ถ้าการกระทำนั้นรุนแรงเป็นเหตุให้ประชาชนขาดความสะดวกหรือน่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ประชาชน

2.13 คดีวางเพลิงหรือทำให้ระเบิด หรือหวังเงินประกัน หรือที่ก่อให้เกิดความเสียหายตั้งแต่สิบล้านบาทขึ้นไป

2.14 คดีที่บุคคลรวมกลุ่มในลักษณะเป็นแก๊งประกอบมิชฉาชีพในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กลุ่มมือปืนรับจ้าง กลุ่มอันธพาล กลุ่มจับคนไปเรียกค่าไถ่ กลุ่มขู่เชิญเรียกค่าคุ้มครอง กลุ่มค้าอาวุธผิดกฎหมาย กลุ่มค้ายาเสพติดให้โทษ กลุ่มโจรกรรมรถยนต์ กลุ่มลักพระพุทธรูป กลุ่มลักทรัพย์ในอาคาร กลุ่มลักโค-กระบือ ช้าง ม้า เครื่องมือการเกษตร หรือกลุ่มบุคคลที่ประกอบการอันเป็นภัยต่อสังคม เช่น กลุ่มจัดหางานโดยหลอกลวงคนทำงาน หรือหลอกลวงคนไปทำงานต่างประเทศ เหล่านี้เป็นต้น

2.15 คดีที่ผู้บังคับบัญชาระดับผู้บังคับการ หรือหัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัด เห็นสมควรให้ทำการสอบสวนด้วยตนเอง

3. คดีที่ผู้บังคับบัญชาระดับผู้บังคับการ หรือรองผู้บังคับการ หัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัด หรือรองหัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัด ต้องรับผิดชอบทำการสอบสวนด้วยตนเอง ได้แก่

3.1 คดีความผิดที่บ่อนทำลายเศรษฐกิจและทรัพยากรของชาติที่สำคัญ เช่น คดีความผิดตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน คดีลักลอบตัดไม้ทำลายป่า คดีลักลอบขนแร่ เป็นต้น โดยคำนึงถึงจำนวนผู้ร่วมกระทำผิดหรือพฤติการณ์แห่งการกระทำผิดที่สลับซับซ้อนหรือเกิดความเสียหายจำนวนมาก

3.2 คดีที่บุคคลสำคัญหรือผู้มีอิทธิพลก่อขึ้นหรือเป็นผู้ต้องหา

3.3 คดีประทุษร้ายบุคคลสำคัญ หรือบุคคลสำคัญประสบบุบัติเหตุร้ายแรง

3.4 คดีเกี่ยวกับเหตุอันอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือกระทบกระเทือนต่อการเมือง การทหาร การเศรษฐกิจและสังคม

3.5 คดีซึ่งกระทบกระเทือน หรืออาจกระทบกระเทือนต่อสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศ

3.6 คดีที่กล่าวหาว่านายตำรวจชั้นผู้กำกับการ หรือรองผู้กำกับการ มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้เสีย

3.7 คดีที่บุคคลรวมกลุ่มในลักษณะเป็นแก๊งประกอบมิชฉาชีพในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กลุ่มมือปืนรับจ้าง กลุ่มคนอันธพาล กลุ่มจับคนไปเรียกค่าไถ่ กลุ่มขู่เชิญเรียกค่าคุ้มครอง

กลุ่มค้าอาวุธผิดกฎหมาย กลุ่มค้ายาเสพติดให้โทษ กลุ่มโจรกรรมรถยนต์ กลุ่มลักพระพุทธรูป กลุ่มลักทรัพย์ในอาคาร กลุ่มลักโค-กระบือ ช้าง ม้า เครื่องมือการเกษตร หรือกลุ่มบุคคลที่ประกอบการอันเป็นภัยต่อสังคม เช่น กลุ่มรับจ้างงานโดยหลอกลวงคนทำงานหรือหลอกลวงคนไปทำงานต่างประเทศ เหล่านี้เป็นต้น เฉพาะที่เกิดขึ้นหลายท้องที่ ซึ่งเป็นคดีสำคัญหรือเสียหายจำนวนมากในเขตอำนาจของกองบังคับการ หรือภูธรจังหวัดเดียวกัน

3.8 คดีที่ผู้บังคับบัญชาตั้งแต่ผู้บัญชาการ หรือผู้ช่วยอธิบดีขึ้นไป เห็นสมควรให้ทำการสอบสวนด้วยตนเอง

คดีนอกจากที่กล่าวไว้ในข้อ 1, 2 และ 3 ผู้บังคับบัญชาระดับผู้ช่วยอธิบดีขึ้นไป ผู้บัญชาการ ผู้บังคับการ หัวหน้าตำรวจภูธรจังหวัดและผู้กำกับการ จะให้นายตำรวจระดับใดไปควบคุมการสอบสวนคดีใดเป็นพิเศษให้มีอำนาจสั่งการได้ตามที่เห็นสมควร

สำหรับคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบของกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง กองบัญชาการปราบปรามยาเสพติด สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ให้ผู้บัญชาการขึ้นไปใช้ดุลพินิจพิจารณาว่าควรให้พนักงานสอบสวนชั้นใดเป็นผู้รับผิดชอบทำการสอบสวนด้วยตนเองหรือควบคุมการสอบสวนตามคำสั่งนี้โดยอนุโลม

แต่ถึงกระนั้นก็ตาม พนักงานสอบสวนจึงจำเป็นต้องได้รับการศึกษาอบรมที่ดีและเข้มงวดให้มีความรู้จริง และประการสำคัญจะต้องรู้จักใช้อำนาจที่มีอยู่ด้วยความเที่ยงตรง จริงใจด้วยความฉลาด รอบคอบ ประกอบด้วยเหตุผล ทั้งไม่ปล่อยให้ผู้อื่นแอบแฝงใช้อำนาจของตนและไม่ยอมตนเป็นเครื่องมือของผู้หนึ่งผู้ใดที่จะบังคับหรือหลอกล่อให้ใช้อำนาจโดยไม่ชอบธรรม กล่าวคือ ไม่ยอมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของทุกฝ่าย ซึ่งจะทำให้เป็นที่เชื่อถือได้สนิทว่าจะอำนวยความสะดวกได้อย่างแน่แท้ ซึ่งการที่จะทำให้หลักประกันในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนได้อย่างโดยตรง องค์การควบคุมการสอบสวนนั้นจะเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพอันเป็นหลักประกันความเชื่อถือของประชาชนว่าจะได้รับการปฏิบัติต่อพนักงานสอบสวนอย่างถูกต้องชอบธรรมตามกฎหมายอย่างดีที่สุด แต่ในปัจจุบันก็หาได้มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายบัญญัติเกี่ยวกับองค์การควบคุมอำนาจพนักงานสอบสวนในการสอบสวน

แม้ว่าระเบียบการดำเนินคดีอาญาเกี่ยวกับการควบคุมพนักงานสอบสวนก็ตาม ระเบียบดังกล่าวก็ถือมิได้เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เป็นเพียงแต่ระเบียบที่วางตามสายงานการบังคับบัญชา ซึ่งเป็นเพียงแต่การควบคุมภายใน มิใช่เป็นการควบคุมจากองค์กรที่มีใช้ตำรวจและเป็นที่ยอมรับว่าในการดำเนินคดีอาญานั้นหากจะดำเนินการเพื่อให้ได้ตัวผู้กระทำความผิด

มาลงโทษตามครรลองของกฎหมายแล้วก็เป็นที่จะต้องวิตรอนสิทธิเสรีภาพบางประการ ดึกว่า จะปล่อยให้ผู้กระทำความผิดมาก่อนความเดือดร้อนแก่ประชาชนต่อไป ดังนั้น หากปล่อยให้การ ดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนอยู่ในลักษณะที่ว่าปราศจากการควบคุมโดยองค์กระอิสรระภาย นอกแล้ว ก็ย่อมเป็นอันตรายต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างยิ่ง ซึ่งการออกกระเบียบการ ดำเนินคดีอาญามีลักษณะเป็นเพียงแต่ข้อบังคับ ถือว่าเป็นเรื่องภายในของแต่ละหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง และมีได้มีฐานะเป็นกฎหมาย จึงอาจจะทำให้อำนาจให้เกิดความเข้าใจผิดแก่ประชาชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องว่าได้มีการควบคุมการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานในชั้นสอบสวน และได้ก่อให้เกิด หลักประกันคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้อย่างแท้จริงแล้ว ความจริงแล้วการไม่ปฏิบัติ ตามข้อบังคับจึงเป็นเพียงแค่ประพฤติดัดต่อระเบียบข้อบังคับของผู้บังคับบัญชา และจะต้องได้รับ โทษทางวินัยเท่านั้น นอกจากนี้บรรดาผู้ต้องหาหรือประชาชนโดยทั่วไปก็ไม่สามารถที่จะเรียกร้อง เอาประโยชน์จากระเบียบข้อบังคับนี้ได้ ในลักษณะที่เป็นหลักประกันคุ้มครองสิทธิของตนได้อย่าง แท้จริง จึงไม่ตรงกับเจตนารมณ์ในเบื้องต้นในการออกข้อบังคับระเบียบนี้ โดยส่วนใหญ่คดีที่ก่อ ให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ต้องหาหรือแก่คดีนั้นมีสาเหตุเนื่องมาจากความบกพร่องในการใช้ อำนาจตามกฎหมายของผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินคดีอาญาใน ลักษณะที่ขาดความสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพของประชาชน และความบกพร่องในตัวบุคคล⁹¹ อย่างไรก็ดี ได้มีนักวิชาการและนักกฎหมายหลายท่านได้กล่าวถึงการจัดตั้งคณะกรรมการควบคุม การสอบสวนคดีอาญา ไว้ดังนี้

⁹¹ มีความเห็นว่า ความไม่เป็นธรรมในระบบดำเนินคดีอาญาของเรานั้นมิได้มีสาเหตุ มาจากความบกพร่องของกฎหมาย แต่เป็นเพราะการใช้กฎหมายกันโดยขาดความสำนึกในเรื่อง เสรีภาพของประชาชนมากกว่า เพราะบทบัญญัติในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเรานั้น อาจตีความไปในทางที่จะให้หลักประกันเสรีภาพแก่ประชาชนได้ หากผู้ใช้กฎหมายมีความสำนึก อย่างเพียงพอ และตระหนักในหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี (ดู พันธุ์ ทศนียานนท์. "ข้อสังเกตบาง ประการเกี่ยวกับระเบียบการดำเนินคดีอาญา". วารสารอัยการ ปีที่ 4 ฉบับที่ 48 (ธันวาคม 2524), หน้า 48.

ดร. โกเมนทร์ ภัทรภิรมย์ อธิบดีกรมอัยการ ได้กล่าวไว้ในเอกสารเรื่อง การแก้ไขกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับอำนาจการสอบสวนตีพิมพ์ในวารสารมหาดไทย ปีที่ 1 ฉบับวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2519 ไว้ดังนี้

...ให้มีการควบคุมการสอบสวนนอกจากการควบคุมโดยผู้บังคับบัญชาสายตรง โดยเจ้าพนักงานหน่วยอื่นที่เป็นอิสระ....

และให้การบรรจุแต่งตั้งและถอดถอนพนักงานสอบสวนให้กระทำโดยคำสั่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยผ่านการพิจารณาและให้ความเห็นชอบขององค์กรที่ทำหน้าที่ในการควบคุมการสอบสวน

ทั้งนี้เพื่อให้พนักงานสอบสวนและบุคคลทั่วไปให้การยอมรับว่าผู้ที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งเป็นพนักงานสอบสวนได้นั้น เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ลักษณะและคุณสมบัติที่เหมาะสมโดยผ่านการพิจารณากลับกรองโดยรอบคอบแล้ว สำหรับตัวของพนักงานสอบสวนเองย่อมจะเกิดความภูมิใจในเกียรติยศของตำแหน่งหน้าที่ มีความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น และหากประพฤตินิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือมีพฤติการณ์ไม่เหมาะสมอาจถูกถอดถอนจากการเป็นพนักงานสอบสวนได้ เป็นการป้องกันเสริมให้พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต สามารถอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้อย่างเต็มความสามารถ ทำให้กระบวนการยุติธรรมเป็นเสาหลักที่พึงของประชาชนได้อย่างแท้จริง

และได้มี ศาสตราจารย์ ดร.อมร จันทรสุมบุรณ์ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้กล่าวไว้ในเอกสารว่าด้วยอำนาจสืบสวนสอบสวน ฟ้องร้อง ในขบวนการยุติธรรมตอนหนึ่งดังนี้

...การวางระบบควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจซึ่งเป็นพนักงานสอบสวนโดยให้มีคณะกรรมการควบคุมตำรวจ พนักงานสอบสวนซึ่งคณะกรรมการนี้จะมีอำนาจสั่งถอดถอนอำนาจสอบสวนจากตำรวจได้ การสั่งถอนอำนาจสอบสวนอาจสั่งถอนเฉพาะเขตจังหวัด หรือทั่วราชอาณาจักรก็ได้แล้วแต่กรณี หรืออาจสั่งถอนชั่วคราวตามระยะเวลากำหนดหรือถอนถาวรก็ได้แล้วแต่ความหนักเบาในการผิดพลาดของพนักงานสอบสวนผู้นั้น ตำรวจที่ถูกถอนจากอำนาจการสอบสวนยังคงเป็นตำรวจอยู่ต่อไป แต่ไม่สามารถทำหน้าที่สอบสวนได้ ส่วนการจะมีการลงโทษทางวินัย โดยผู้บังคับบัญชาโดยตรงหรือไม่เป็นเรื่องอีกกรณีหนึ่ง...

แนวความคิดในการตั้งคณะกรรมการควบคุมตำรวจพนักงานสอบสวนนี้เป็นวิธีที่ถือปฏิบัติอยู่ในประเทศฝรั่งเศส